

MĚSÍČNÍ BULLETIN ANALYTICKÉHO ODBORU ÚSTAVNÍHO SOUDU



BŘEZEN 2025

OBSAH · ABSTRAKTY

PLENÁRNÍ NÁLEZY	• Ochrana pověsti právnických osob <u>4</u>
TRESTNÍ PRÁVO	Trest odnětí svobody na doživotí • Nerespektování závěrů kasačního nálezu Ústavního soudu ve věci extradice <u>5</u> Podmíněné propuštění • Podmíněné propuštění a právo odsouzeného vyjádřit se k důkazům; povinnost soudu vypořádat důkazní návrhy odsouzeného <u>6</u> Podmíněné zastavení trestního stíhání • Délka závazku obviněného zdržet se určité činnosti při podmíněném zastavení trestního stíhání <u>7</u> Vazba • Vazební rozhodnutí nesmí stát jen na hrozbě vysokého trestu <u>8</u>
OBČANSKÉ PRÁVO	Újma na zdraví • Příčinná souvislost mezi dopravní nehodou a újmou na zdraví <u>10</u> Ochrana pověsti • Ochrana pověsti právnických osob <u>11</u> Rodinné právo • Rozhodování o (a)symetrickém rozložení střídavé péče s ohledem na nejlepší zájem dítěte <u>12</u> Spotřebitelské právo • Určení právního poměru mezi soukromou vysokou školou a studentkou <u>14</u> • Smlouva o vzdělávání na soukromé vysoké škole jako spotřebitelská smlouva <u>16</u> Civilní právo procesní • Naplnění předpokladů přípustnosti dovolání <u>17</u> • Nesprávné poučení odvolacího soudu o nepřípustnosti dovolání <u>19</u>
OSTATNÍ	Právo na soudní ochranu • Nedostatečné odůvodnění postupu Nejvyššího správního soudu při posouzení nároku na zaplacení úroků z nesprávně stanoveného cla <u>20</u> Právo na přístup k soudu • Časové účinky změny judikatury na probíhající řízení před správními soudy <u>21</u> Náklady řízení • Náhrada nákladů v řízení o vydání náhradního pozemku podle zákona o půdě <u>22</u> • Náhrada nákladů odvolacího řízení o přiměřeném zadostiučnění za nemajetkovou újmu určeném úvahou soudu <u>24</u> • Přiznání nákladů odvolacího řízení při uznání základu nároku nemajetkové újmy <u>25</u> • Výpočet odměny advokáta v případě nemajetkové újmy na zdraví <u>27</u>

OBSAH · ABSTRAKTY

ZAHRANIČNÍ SOUDY

- | | |
|-----------------------------|-----------|
| • Soudní dvůr Evropské unie | <u>28</u> |
| • Ústavní rada Francie | <u>29</u> |
| • Ústavní soud Litvy | <u>30</u> |

ZAHRANIČNÍ PERIODIKA

- | | |
|----------------------------------|-----------|
| • Neue Juristische Wochenschrift | <u>31</u> |
| • NJW Spezial | <u>31</u> |
| • Juristen Zeitung | <u>32</u> |

Pl. ÚS 20/24

19. 2. 2025

Vyhověno

Jirsa Jaromír

Ochrana pověsti právnických osob

Neumožní-li soud právnické osobě domáhat se poskytnutí přiměřeného zadostiučinění při tvrzeném neoprávněném zásahu do své pověsti, poruší tím její ústavně zaručené právo na ochranu dobré pověsti podle čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Plénium Ústavního soudu nálezem ze dne 19. 2. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy vyhovělo návrhu stěžovatele Milion Chvílek, z. s., a zrušilo usnesení Nejvyššího soudu č. j. 23 Cdo 2494/2022-87 ze dne 28. 7. 2023 a rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 3 Cmo 14/2021/67 ze dne 28. 3. 2022 pro rozpor s čl. 10 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel je veřejně známý spolek, jehož účelem je podpora a kultivace demokratické kultury, občanské angažovanosti a veřejné diskuze v České republice. V prosinci 2019 měl vedlejší účastník při zasedání Ústředního výboru KSČM a při rozhovoru pro Český rozhlas ve svých veřejných vyjádřeních opakovaně spojovat stěžovatele s kybernetickým útokem na nemocnici v Benešově. Stěžovatel se proti tomuto tvrzení bránil žalobou u obecných soudů. Městský soud shledal, že vedlejší účastník nařčením ze závažného trestného činu zasáhl do dobré pověsti stěžovatele ve smyslu § 135 občanského zákoníku a uložil mu povinnost zaslat stěžovateli omluvu. Vzal za prokázané, že zmiňovaný kybernetický útok spojuje se stěžovatelem, byť jej přímo nejmenoval. Podle něj šlo o skutkové tvrzení, které nebyl schopen vysvětlit.

Vrchní soud k odvolání vedlejšího účastníka rozhodnutí městského soudu změnil tak, že se žaloba zamítá. Ztotožnil se s městským soudem ohledně skutkového stavu a dobré pověsti stěžovatele. S odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu se však neztotožnil s jeho právním závěrem o důvodnosti uplatněného nároku na poskytnutí zadostiučinění ve formě omluvy. Stěžovatelovo dovolání Nejvyšší soud odmítl. Upozornil na odlišnosti odstraňovacího nároku a práva na odčinění (satisfakci) nemajetkové újmy. Poskytnutí přiměřeného zadostiučinění skrze odstraňovací nárok by podle něj vedl k obcházení zákona. Právnická osoba dle nynějšího občanského zákoníku právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do své pověsti nemá. S těmito závěry stěžovatel nesouhlasil, a proto se obrátil na Ústavní soud.

Ústavní stížnost byla původně vedena pod sp. zn. I. ÚS 2926/23, posléze byla postoupena plénu kvůli svému zásadnímu právnímu významu s možným dopadem na další budoucí řízení.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Napadená rozhodnutí vychází z právního názoru Nejvyššího soudu vyjádřeného v rozsudku sp. zn. 23 Cdo 327/2021, který byl překonán nálezem sp. zn. Pl. ÚS 26/24. Jeho závěry lze shrnout následovně: 1) Právnickým osobám svědčí právo na ochranu dobré pověsti podle čl. 10 odst. 1 Listiny a při neoprávněném zásahu do ní jim může vzniknout majetková i nemajetková újma. 2) Nemožnost právnických osob požadovat přiměřené zadostiučinění představuje zákonné omezení jejich základního práva na ochranu dobré pověsti podle čl. 10 odst. 1 Listiny, neboť jim odpírá dostatečně účinný nástroj ochrany. Takové omezení není přiměřené. Vede k nevhodnému rozlišování v ochraně pověsti právnických osob a nerovnému odčiňování nemajetkové újmy. Znevýhodněné jsou zejména nevýdělečné právnické osoby s újmou nemajetkové povahy. 3) Absence právní úpravy požadovat přiměřené zadostiučinění za neoprávněný zásah do pověsti právnických osob je mezerou v zákoně. Jejich účinnou ústavní ochranu lze zajistit skrze analogii prostředků ochrany proti nekalé soutěži.

Jelikož se uvedený ústavně-souladný výklad uplatní ve všech doposud neskončených i budoucích řízeních, promítl se i do věci stěžovatele. Ústavní soud tedy shledal, že jestliže vrchní soud a Nejvyšší soud uzavřely, že stěžovatel se coby právnická osoba nemůže při tvrzeném neoprávněném zásahu do své pověsti domáhat poskytnutí přiměřeného zadostiučinění, porušily jeho ústavně zaručené právo na ochranu dobré pověsti podle čl. 10 odst. 1 Listiny. Napadená rozhodnutí proto zrušil.

Ústavní soud nepředjímá výsledek sporu před obecnými soudy. Ty však nemohou žalobu stěžovatele zamítnout pouze z toho důvodu, že se jako právnická osoba nemůže domáhat přiměřeného zadostiučinění ani formou omluvy. Musí zohlednit, že při tvrzeném neoprávněném zásahu do své pověsti se stěžovatel může domáhat přiměřeného zadostiučinění analogicky jako při ochraně proti nekalé soutěži podle § 2988 občanského zákoníku. Zdůraznil, že přímá aplikace úpravy následků nekalé soutěže nepřícházela v úvahu.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jaromír Jirsa. Odlišné stanovisko k odůvodnění nálezu uplatnila soudkyně Kateřina Ronovská a soudci Josef Fiala, Zdeněk Kühn, Tomáš Langášek a Jan Wintr.

III. ÚS 84/25

14. 2. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Křesťanová Veronika

Nerespektování závěrů kasačního nálezu Ústavního soudu ve věci extradice

Pokud soud nenapraví nedostatky, které mu Ústavní soud vytkl v nálezu, kterým zrušil jeho rozhodnutí o zamítnutí stížnosti vyžádaného, a ani v novém rozhodnutí se nevypořádá s judikaturou Evropského soudu pro lidská práva o povinnosti soudu zjišťovat možnosti zkrácení uloženého doživotního trestu ve vyžadujícím státě, poruší právo vyžádaného na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 14. 2. 2025 zrušil III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu B. B. R. B. F. S. usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 14 To 33/2024-755 ze dne 12. 12. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbývajících částech ústavní stížnosti odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

Městský soud rozhodl, že vydání stěžovatele k výkonu trestu odnětí svobody na doživotí do Tuniské republiky je přípustné. Stížnost stěžovatele vrchní soud zamítl. Toto usnesení zrušil Ústavní soud nálezem sp. zn. II. ÚS 1287/24 ze dne 10. 7. 2024. Vrchní soud následně napadeným usnesením opětovně rozhodoval o stížnosti stěžovatele proti usnesení městského soudu, přičemž ji i tentokrát zamítl jako nedůvodnou.

Stěžovatel v ústavní stížnosti především namítal, že vrchní soud nepostupoval podle závazných pokynů Ústavního soudu vyplývajících z kasačního nálezu. Nezabýval se judikaturou ESLP vztahující se k hodnocení poskytnutých diplomatických záruk z hlediska hrozby porušení zásady *non-refoulement*. Stěžovatel poukazoval na dokumenty podporující důvodné pochybnosti o respektování základních lidských práv a svobod v Tunisku. Tuniské orgány neposkytly konkrétní ujištění, zda se bude moci obrátit na soud se žádostí o zkrácení trestu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

V dané věci obecné soudy rozhodovaly o přípustnosti vydání stěžovatele do Tuniské republiky za účelem výkonu doživotního trestu odnětí svobody, který mu tam byl v jeho nepřítomnosti uložen.

Jelikož napadená rozhodnutí o přípustnosti vydání byla zčásti opřena o záruky poskytnuté tuniskou stranou, zabýval se Ústavní soud tím, zda obecné soudy řádně zvážily všechna kritéria relevantní pro posouzení důvěryhodnosti těchto záruk. Dospěl přitom k závěru, že v tomto ohledu obecné soudy nepochybily.

Ústavní soud dále posuzoval, zda vrchní soud respektoval závěry formulované v předchozím kasačním nálezu v návaznosti na požadavky vyplývající z judikatury ESLP. Zde dospěl k závěru, že nikoli. Vrchní soud totiž opomněl zjistit, zda by stěžovatel při vydání do Tuniské republiky měl reálnou možnost žádat o podmíněné propuštění z výkonu doživotního trestu odnětí svobody, tedy zda neexistuje překážka pro jeho vydání vyplývající z rozsudku velkého senátu ESLP ve věci *Vinter a další proti Spojenému království*, č. stížností 66069/09, 130/10 a 3896/10, a navazující judikatury ESLP. Nijak se nezabýval existencí kontrolního mechanismu, který vnitrostátním orgánům vyžadujícího státu umožňuje vzít v potaz nápravu vězně či jiné důvody, jež by mohly být podkladem pro jeho propuštění (rozsudek ESLP ve věci *Sanchez-Sanchez proti Spojenému království*, č. 22854/20).

Podle čl. 89 odst. 2 Ústavy jsou vykonatelná rozhodnutí závazná pro všechny orgány a osoby. Právní názor Ústavního soudu vyslovený ve vykonatelném nálezu představuje řešení ústavněprávních otázek v konkrétní věci. Proto musí být obecným soudem věrně proveden a respektován bez ohledu na pochybnosti obecného soudu, zda je správný či fundovaný.

Ústavní soud uzavřel, že vrchní soud za nezměněného stavu nerespektoval závazné závěry kasačního nálezu a opětovně porušil právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní stížnosti proto vyhověl a napadené rozhodnutí vrchního soudu zrušil. Ústavní stížnosti proti rozhodnutí městského soudu odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Veronika Křesťanová. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 1474/24

12. 2. 2025

Vyhověno

Zamítnuto

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Baxa Josef

Podmíněné propuštění a právo odsouzeného vyjádřit se k důkazům; povinnost soudu vypořádat důkazní návrhy odsouzeného

Pokud odsouzený vykonává trest odnětí svobody ve více věznicích a krajský soud si při posuzování stížnosti proti rozhodnutí o zamítnutí žádosti o podmíněné propuštění vyžádá výchovnou zprávu z věznice, kde vykonával trest kratší dobu, a postaví na ní odůvodnění svého rozhodnutí, aniž by odsouzenému umožnil se k ní vyjádřit, a zároveň nevyžádá jako důkaz výchovnou zprávu z věznice s delší dobou výkonu trestu odnětí svobody, poruší základní práva odsouzeného zaručená v čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele M. T. konstatoval I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 12. 2. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy, že usnesením Krajského soudu v Brně č. j. 8 To 358/2023-71 ze dne 27. 2. 2024 došlo k porušení práv stěžovatele zaručených čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny. Návrh na zrušení uvedeného usnesení zamítl. Ve zbývajících částech návrh odmítl jako zjevně neopodstatněný.

Narativní část

Stěžovatel po určitou dobu vykonával trest odnětí svobody ve Slovenské republice, od září 2023 pak v České republice (Věznice Rapotice). Hned dva dny po nástupu do české věznice podal žádost o podmíněné propuštění, kterou městský soud zamítl. Stížnost proti uvedenému rozhodnutí krajský soud zamítl napadeným usnesením. Uzavřel, že ačkoliv stěžovatel splnil jednu z podmínek podmíněného propuštění, a to vykonání více než poloviny trestu odnětí svobody, podmínku polepšení nesplnil. K tomu si vyžádal aktuální výchovnou zprávu z Věznice Rapotice, z níž mimo jiné vyplývalo, že stěžovatel nezískal žádnou kázeňskou odměnu. Pokud chtěl stěžovatel dosáhnout podmíněného propuštění, musel se podle krajského soudu chovat nadstandardně, což zejména předpokládalo získání kázeňských odměn. Stěžovatel podle něj nesplnil ani podmínku vedení řádného života.

Stěžovatel v ústavní stížnosti především namítal, že soudy neprovedly důkaz výchovnou zprávu z věznice na Slovensku, kde vykonával převážnou část svého trestu, a to přesto, že jeho provedení opakovaně navrhoval. Krajský soud založil svůj závěr na výchovné zprávě, o jejíž existenci stěžovatel nevěděl a nemohl se s ní seznámit ani se k ní vyjádřit, neboť krajský soud rozhodoval v neveřejném zasedání.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ve stadiích trestního řízení, v nichž soud rozhoduje o osobní svobodě obviněného, o jeho vině a trestu, je třeba dbát na dodržení kontradiktorních rysů řízení.

I v trestním řízení je nutné naplňovat právo vyjádřit se podle čl. 38 odst. 2 Listiny, kdy má obviněný reálnou možnost k vyjádření a k eventuálnímu uplatnění protiargumentů a návrhů. Stejná procesní pravidla lze přitom vztáhnout i na řízení o návrhu na podmíněné propuštění z výkonu trestu odnětí svobody.

Dle Ústavního soudu stěžovatel nedostal prostor k reakci na výchovnou zprávu z Věznice Rapotice, přičemž odůvodnění krajského soudu stojí hlavně na ní. Ačkoliv Ústavnímu soudu nepříslušelo, aby posuzoval tvrzení stěžovatele uplatněná ve vztahu k tomuto důkazu, šlo o argumentaci, která mohla být součástí stížnostního řízení, pokud by stěžovatel dostal prostor se vyjádřit. Krajský soud mu to však neumožnil. Jeho pochybení stupňuje to, že se v napadeném rozhodnutí vůbec nevypořádal s důkazním návrhem stěžovatele – výchovnou zprávou z věznice na Slovensku, kde vykonával většinu trestu. Stěžovatel navíc vysvětlil, že z časových důvodů nemohl na případnou kázeňskou odměnu v české věznici vůbec dosáhnout.

Součástí spisu je sdělení ze Slovenska, které poskytuje informace o stěžovatelově výkonu trestu odnětí svobody s informací o jedné disciplinární odměně. Podle Ústavního soudu ale tento dokument nemůže nahradit výchovnou zprávu, protože nejde o komplexní zhodnocení chování vězně. Při posuzování splnění podmínky polepšení není vhodné vycházet jen z počtu nasbíraných kázeňských odměn či trestů bez uvedení, za co byly uloženy.

Přestože soudy nemají povinnost provést vždy všechny důkazy navržené účastníkem, musejí – nevyhoví-li návrhu na jejich provedení – v odůvodnění svého rozhodnutí vysvětlit, proč tak neučinily. Opomenuté důkazy, případně důkazy, jimiž se soud bez adekvátního zdůvodnění nezabýval, zakládají zásadně nepřezkoumatelnost rozhodnutí.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Proto Ústavní soud rozhodl, že usnesením krajského soudu došlo k porušení práv stěžovatele podle čl. 36 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny. Návrh na jeho zrušení nicméně zamítl, neboť stěžovatel podal ústavní stížnost až po konci výkonu svého trestu, a kasace rozhodnutí by již neměla smysl. Šlo-li o usnesení městského soudu, Ústavní soud jeho namítané vady neshledal; ústavní stížnost ve zbývajících částech odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Josef Baxa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 3313/24

25. 2. 2025

Zamítnuto

Křestánová Veronika

Délka závazku obviněného zdržet se určité činnosti při podmíněném zastavení trestního stíhání

Závazek zdržet se určité činnosti podle § 307 odst. 2 písm. a) trestního řádu obviněný může, ale nemusí časově omezit. Pokud tak učiní, státní zástupce či soud nesmí určenou dobu překročit, mohou pouze stanovit delší zkušební dobu podmíněného zastavení. V opačném případě se předpokládá, že dává státnímu zástupci či soudu možnost dobu trvání určit. Ta nesmí být delší než určená doba podmíněného zastavení trestního stíhání, tedy maximálně pět let.

Pokud by státní zástupce či soud dobu, na kterou obviněný převzal závazek, překročili, postupovali by v rozporu se zásadou, že povinnosti lze ukládat jen na základě zákona dle čl. 4 odst. 1 Listiny základních práv a svobod, a zásadou presumpce neviny dle čl. 40 odst. 2 Listiny, případně s právem na projednání věci před nezávislým soudem dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 25. 2. 2025 zamítl IV. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy návrh stěžovatele S. C. na zrušení usnesení Městského soudu v Praze sp. zn. 8 To 222/2024 ze dne 19. 9. 2024 a usnesení Obvodního soudu pro Prahu 8 č. j. 37 T 70/2024-71 ze dne 28. 8. 2024.

Narativní část

Policie zastavila stěžovatele při řízení motorového vozidla a naměřila hladinu alkoholu 1,52 a 1,61 promile. Státní zástupkyně podala návrh na potrestání za přečin ohrožení pod vlivem návykové látky. Obvodní soud rozhodl o podmíněném zastavení trestního stíhání a stanovil stěžovateli šestnáctiměsíční zkušební dobu. Na stejnou dobu přijal stěžovatelův závazek zdržet se řízení motorových vozidel a uložil složit 30 000 Kč na pomoc obětem trestné činnosti. Stěžovatel považoval délku závazku za nepřiměřenou a podal stížnost s žádostí o její zkrácení. Městský soud stížnost zamítl jako neúvodnou.

Stěžovatel v ústavní stížnosti uvedl, že nezpochybňuje spáchání stíhaného činu, ale „má pochybnosti o jemu uloženém trestu“. Konkrétně považuje za nepřiměřeně dlouhý „uložený závazek“ zdržet se řízení motorových vozidel.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se nejprve zabýval otázkou, zda soud nebo státní zástupce mohou v usnesení o podmíněném zastavení trestního stíhání podle § 307 odst. 2 trestního řádu stanovit obviněnému delší dobu trvání závazku zdržet se určité činnosti, než jak ji omezil sám obviněný.

Podmíněné zastavení trestního stíhání je zvláštní forma odklonu v řízení o přečinech. Bývá mylně zaměňována s trestem, protože obviněný musí plnit konkrétní povinnosti a vést řádný život. Klíčový rozdíl spočívá v tom, že v případě porušení nedochází k výkonu trestu, ale k pokračování trestního řízení. Při odklonu nedochází k formálnímu vyslovení viny, takže i po pravomocném rozhodnutí o odklonu je třeba respektovat princip presumpce neviny, což je nejpodstatnější rozdíl mezi odklony a tresty. Odklony jako skupina procesních institutů se liší od trestů coby stěžejního druhu hmotněprávní sankce. Tyto rozdíly mají vliv na posouzení ústavní stížnosti.

Povinnost zdržet se určité činnosti nemůže veřejná moc uložit jednostranně. Obviněný se k ní musí zavázat sám, neboť nejde o ukládání trestu. Pokud dobu závazku omezí, soud či státní zástupce ji nesmí překročit. Pokud navrženou dobu považují za nedostatečnou, trestní řízení pokračuje standardním způsobem.

Závazek zdržet se řízení motorových vozidel představuje zvláštní případ. Jeho porušení vede ke spáchání trestného činu maření výkonu úředního rozhodnutí, jelikož právní mocí rozhodnutí o podmíněném zastavení trestního stíhání obviněný pozbývá řidičské oprávnění. Tento důsledek porušení dobrovolně přijatého závazku je srovnatelný s porušením zákazu činnosti uloženého jako trest.

Ústavní soud dále řešil, zda obviněný musí výslovně vymezit dobu závazku. Pokud ji obviněný nestanoví, lze to chápat jako souhlas s tím, aby ji určil soud nebo státní zástupce v rozsahu zákonné zkušební doby max. 5 let. Obviněný se přitom proti určené době může do vyhlášení rozhodnutí bránit odvoláním svého souhlasu či následně proti rozhodnutí podat stížnost. Zároveň připomněl, že je vždy třeba důsledně zjišťovat skutečnou vůli obviněného, tedy postavit najisto, zda omezuje maximální dobu svého závazku, anebo zda dává soudu a státnímu zástupci možnost určit dobu závazku podle svého uvážení.

Ústavní soud v posuzovaném případě shledal, že šestnáctiměsíční zákaz řízení motorových vozidel nebyl stěžovateli vnucen, protože ten sice projevil vůli závazek převzít, ale neurčil přesnou dobu jeho trvání.

Hovořil pouze o přání mít dobu závazku co nejkratší a navrhl orientační dobu deset až dvanáct měsíců, ale nikde výslovně neomezil svůj závazek na tuto dobu. Státní zástupce a soud směli v takovém případě vycházet z toho, že pokud obviněný dobu neomezil, tak fakticky ponechal délku závazku na jejich uvážení. Stěžovatel navíc i přes nespokojenost se šestnáctiměsíčním zákazem nepodnikl kroky k odvolání svého souhlasu s podmíněným zastavením trestního stíhání.

Délku zákazu Ústavní soud nepovažoval za nepřiměřený postih. Obecné soudy postupovaly v souladu s ústavními principy, když závazek stěžovatele vyložily jako časově neomezený a vázaný pouze délkou zkušební doby. Z uvedených důvodů ústavní stížnost zamítl.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Veronika Křestánová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 170/25

26. 2. 2025

Vyhověno

Kühn Zdeněk

Vazební rozhodnutí nesmí stát jen na hrozbě vysokého trestu

Při rozhodování o ponechání obviněného ve vazbě z důvodu útěkové vazby dle § 67 písm. a) trestního řádu neobstojí odůvodnění založené pouze na hrozbě vysokým trestem. Trestní soudy se musí řádně vypořádat s argumenty obviněného, pečlivě posoudit jeho možné stíhání na svobodě a předložit nové konkrétní argumenty, proč musí být dále ve vazbě. Pokud tak nepostupují, porušují jeho právo na osobní svobodu dle čl. 8 odst. 1 a 5 Listiny základních práv a svobod a jeho právo na řádný proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele P. J. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 26. 2. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Vrchního soudu v Praze č. j. 7 To 80/2024-7757 ze dne 5. 11. 2024 a usnesení Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 6 T 3/2024-7672 ze dne 19. 8. 2024 pro rozpor s čl. 8 odst. 1 a 5 a s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel čelí obvinění z účastenství na vraždě podle § 140 odst. 2 a 3 trestního zákoníku formou návodu. Soudy jej krátce po zahájení trestního stíhání vzaly do vazby a opakovaně zamítly jeho žádosti o propuštění z důvodu útěkové vazby dle § 67 písm. a) trestního řádu.

Krajský soud napadeným usnesením rozhodl o ponechání stěžovatele ve vazbě, protože důkazy nasvědčují tomu, že jeho hlavním motivem navést jednoho z hlavních pachatelů ke spáchání vraždy byl spor o péči o stěžovatelova vnuka. Hrozí mu vysoký trest, což zakládá velmi silný důvod, aby se skrýval před trestním stíháním a potrestáním. Vrchní soud stěžovatelovu stížnost napadeným usnesením zamítl a potvrdil, že důkazy zakládají důvodné podezření o jeho vině. Zdůraznil, že hrozba vysokého trestu vytváří riziko útěku, a proto vazbu považuje za nezbytnou.

Stěžovatel, vedle jiných námitek, nesouhlasil s tím, že hrozba vysokého trestu automaticky znamená riziko útěku. Připomněl, že soudy nevzaly v úvahu jeho rodinné a místní vazby, zdravotní stav ani věk (69 let) a příslušnou judikaturu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud ve své judikatuře vymezil u útěkové vazby pro hrozbu vysokého trestu následující tři pravidla. Zaprvé, soudy musí přesně vymezit délku trestu a uvést konkrétní okolnosti případu, protože samotná hrozba trestem odnětí svobody ve výměře osm let a více nestačí. Zadruhé, vazební rozhodnutí nesmí stát jen na hrozbě vysokého trestu, ale musí zohlednit i jiné argumenty, především argumenty obviněného, které obavy z jeho útěku oslabují (např. uspořádanost života, mobilita, zdravotní stav, citové a sociální vazby na nejbližší okolí, dosavadní chování ve společnosti). A zatřetí, pokud soudy rozhodují o vazbě opakovaně, musí předložit nové argumenty, proč je vazba stále nutná, protože jejich původní důvody nemusí být po určité době dostačující. Soudy mohou institut vazby použít jen jako výjimečné opatření, pokud neexistují mírnější způsoby, jak zabránit útěku nebo skrývání obviněného. Musí vždy jasně vysvětlit, proč nelze využít jiné alternativy.

V projednávané věci Ústavní soud odmítl názor vrchního soudu, že hrozba trestu odnětí svobody na dobu alespoň osmi let automaticky odůvodňuje ponechání stěžovatele ve vazbě. Upozornil, že je třeba vzít v úvahu i konkrétní okolnosti případu a související judikaturu, přičemž trestní soudy nemohou při rozhodování o vazbě vycházet pouze z předpokládaného trestu. I když odůvodnění hrozící výše trestu bylo v tomto případě správné, Ústavní soud vrchnímu soudu vytknul, že dostatečně nereagoval na argumenty stěžovatele k příslušné judikatuře.

Trestní soudy také neprovedly důkladnou analýzu všech protiargumentů stěžovatele a nevážily je ve vzájemné souvislosti.

Stěžovatel uvedl několik důvodů pro stíhání na svobodě, jako rodinné zázemí, rodinné vztahy, svůj věk a vázanost na bydliště, ale soudy se zaměřily především na hrozbu vysokého trestu a tyto jeho argumenty pominuly. I když se vrchní soud k některým z argumentů vyjádřil, neučinil tak pečlivě a provázaně. Své rozhodnutí postavil především na hrozbě vysokého trestu.

Ústavní soud zjistil, že trestní soudy opakovaně používaly stejné argumenty pro prodloužení vazby stěžovatele, zejména závažnost trestného činu, hrozbu vysokého trestu a motiv k útěku, aniž by reagovaly na stěžovatelovy argumenty pro jeho možné stíhání na svobodě. I když věc postoupila do pokročilé fáze trestního řízení, soudy nedodaly žádné nové konkrétní důvody pro pokračování vazby. Takové odůvodnění jde přímo proti doktríně zesílených důvodů, která vyžaduje, aby soudy předložily další konkrétní argumenty, proč obviněný musí být dále ve vazbě. Nepokusily se ani o komplexní zhodnocení rizika útěku nebo skrývání se před trestním stíháním.

Trestní soudy tím, že opakovaly stejné argumenty, nedostatečně se vypořádaly s argumenty stěžovatele a zaměřily se pouze na hrozbu vysokého trestu bez důkladné analýzy jeho možností být stíhán na svobodě, porušily jeho právo na osobní svobodu dle čl. 8 odst. 1 a 5 Listiny a na řádné odůvodnění, které je součástí práva na spravedlivý proces dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto napadená rozhodnutí zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Zdeněk Kühn. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 1566/23

26. 2. 2025

Vyhověno

Procesní – náhrada nákladů řízení – § 62

Baxa Josef

Příčinná souvislost mezi dopravní nehodou a újmou na zdraví

Pokud soudy pro účely rozhodnutí o nároku na bolestné podle § 2958 občanského zákoníku posoudí existenci újmy na zdraví a příčinnou souvislost s protiprávním jednáním škůdce, aniž by dostatečně zjistily skutkový stav, poruší tím právo poškozeného na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele M. Ď. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 26. 2. 2025 (ve znění opravného usnesení ze dne 13. 3. 2025) v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy II. až V. výrok rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 36 Co 6/2023-270 ze dne 16. 3. 2023 a rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 10 č. j. 5 C 322/2019-244 ze dne 19. 10. 2022 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny. Vedlejší účastníci náhradu nákladů řízení nepřiznal.

Narativní část

Stěžovatel se domáhal náhrady újmy na zdraví způsobené dopravní nehodou, při níž utrpěl podvrtnutí krční páteře, tzv. whiplash syndrom. Po vedlejší účastníci požadoval zaplacení částky 12843 Kč jako bolestného a 23169 Kč jako nákladů na léčbu. Přestože soud prokázal, že vedlejší účastnice nehodu způsobila, obvodní soud žalobu zamítl, protože stěžovatel dle něj neprokázal, že právě v jejím důsledku utrpěl újmu na zdraví. Obvodní soud to odůvodnil tím, že znalecké posudky vycházely pouze ze subjektivních obtíží stěžovatele, které nedoložil žádnými objektivními lékařskými nálezy. Dále poukázal na to, že stěžovatel zatajil své dřívější neurologické obtíže, které mohly ovlivnit posouzení jeho zdravotního stavu. Městský soud rozhodnutí potvrdil a změnil pouze výrok o nákladech řízení. Zdůraznil, že stěžovatel neunesl důkazní břemeno ohledně příčinné souvislosti mezi nehodou a tvrzenou újmou. Podle soudu stěžovatel neprokázal, že dopravní nehoda představovala zásadní, podstatnou a nezastupitelnou příčinu tvrzených zdravotních potíží.

Stěžovatel namítal, že obecné soudy dospěly k odlišným závěrům, přestože znalecké posudky potvrdily whiplash syndrom vzniklý v důsledku dopravní nehody. Závěr obvodního soudu, že stěžovateli žádná újma nevznikla, byl podle něj v rozporu s provedeným dokazováním. Namítal, že soud neobjasnil odbornou otázku, zda a jak se na jeho obtížích mohly podílet předchozí zdravotní problémy a městský soud tento nedostatek nepřezkoumal. Soudy také neprovedly navržené důkazy a hodnotily znalecké posudky způsobem, který odporuje zákazu libovůle.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud přezkoumával, zda soudy rozhodovaly bez libovůle a svá rozhodnutí srozumitelně a logicky odůvodnily. Soudy musí vycházet z dostatečně zjištěného skutkového stavu a jejich právní závěry musí být věcně udržitelné. Pokud opomenou významné důkazy nebo jejich závěry odporují provedenímu dokazování, mohou tím porušit právo na spravedlivý proces. V případech újmy na zdraví vyplývá z práva na ochranu tělesné a duševní integrity podle čl. 7 odst. 1 Listiny povinnost poskytnout poškozenému úplnou náhradu újmy.

V nyní posuzované věci zkoumal Ústavní soud, zda obecné soudy při rozhodování o nároku stěžovatele na náhradu nemajetkové újmy v podobě bolestného postupovaly v souladu s ústavními požadavky. Připomněl, že bolestné má podle § 2958 občanského zákoníku plně vyvážit utrpení způsobené újmou na zdraví a jeho přiznání předpokládá jak existenci samotné újmy, tak příčinnou souvislost s protiprávním jednáním. Ústavní soud považoval za problematické, že obvodní soud rovnou přijal skutkový závěr o (ne)existenci a příčinách vzniku whiplash syndromu. Rovněž neuvedl, jak k jednotlivým skutkovým závěrům dospěl, a vnitřně rozporným způsobem hodnotil, zda ke zranění vůbec došlo. Ústavní soud omezil svůj přezkum na posouzení, zda obecné soudy ústavně souladně zjistily existenci újmy na zdraví a její příčinnou souvislost s nehodou.

Obvodní soud podle Ústavního soudu pochybil, když bez dostatečného odůvodnění upřednostnil znalecké posudky z trestního řízení. Jiné posudky založené na širších podkladech přitom jednoznačně potvrdily vznik whiplash syndromu způsobeného dopravní nehodou. Závěr o neexistenci újmy na zdraví se neopíral o žádný z posudků. Obvodní soud navíc nevysvětlil, proč opomněl vyhodnotit vývoj zdravotních potíží v čase ani se nevypořádal s otázkou, do jaké míry mohly být následky ovlivněny předchozím zdravotním stavem stěžovatele. Nedostatky shledal Ústavní soud i v posouzení konkrétních projevů, které se u stěžovatele v průběhu času projevíly.

Z ústavního hlediska nelze odmítnout náhradu újmy jen proto, že se její dopad u konkrétního poškozeného projevil složitěji či byl ovlivněn předchozími obtížemi. Příčinná souvislost mezi úrazem a následkem musí být posouzena i v těchto případech. Obvodní soud rozhodoval na základě několika znaleckých posudků, ale neopatřil kompletní zdravotní dokumentaci stěžovatele, ačkoliv ten s jejím získáním opakovaně souhlasil, což znemožnilo řádné objasnění některých jeho zdravotních obtíží.

Ústavní soud shrnul, že obvodní soud rozhodoval nekonzistentně. Nedostatečně zjistil skutkový stav a nepřípadně obvinil stěžovatele ze zatajování jeho zdravotního stavu před nehodou. Obvodní soud učinil některé právní závěry v extrémním rozporu s provedeným dokazováním a jiné bez dostatečně zjištěného skutkového stavu.

Městský soud následně stížnost vypořádal zkratkovitě, bez vlastního posouzení věci a bez náležité reakce na výhrady stěžovatele. Takový postup obecných soudů podle Ústavního soudu nesplňuje ústavní požadavky na spravedlivý proces.

Ústavní soud uzavřel, že obecné soudy dospěly k extrémně rozporným právním závěrům, aniž by dostatečně zjistily skutkový stav. Nedostály tak požadavkům na hodnocení důkazů. Tím porušily právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Rozhodnutí proto v uvedeném rozsahu zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Josef Baxa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 2672/23

6. 2. 2025

Vyhověno

Křestňanová Veronika

Ochrana pověsti právnických osob

Účinná ochrana dobré pověsti právnických osob vyžaduje analogické použití stejných prostředků jako při ochraně proti nekalé soutěži podle § 2988 občanského zákoníku, včetně možnosti požadovat přiměřené zadostiučinění. Pokud tak soudy nepostupují a odmítnou přiznat nárok na omluvu pouze z důvodu, že jde o právnickou osobu, porušují právo na ochranu dobré pověsti zaručené čl. 10 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Bison & Rose, s. r. o., zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 6. 2. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 23 Cdo 2683/2022-263 ze dne 28. 6. 2023 a rozsudek Vrchního soudu v Praze č. j. 3 Cmo 142/2021-238 ze dne 10. 5. 2022 pro rozpor s čl. 10 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Vedlejší účastník v médiích prohlásil, že fotomontáž tehdejšího ministra vnitra mohla pocházet z PR agentury Bison & Rose. Stěžovatelka se domáhala omluvy za tyto výroky. Krajský soud její žalobu zamítl s tím, že šlo o hodnotící úsudky spadající do svobody projevu. Vrchní soud toto rozhodnutí potvrdil. Nejvyšší soud však rozsudky zrušil a věc vrátil krajskému soudu. Dospěl k závěru, že výroky byly skutkovými tvrzeními způsobilými zasáhnout do pověsti stěžovatelky a vedlejší účastník měl jejich pravdivost prokázat. V novém řízení krajský soud vyzval vedlejšího účastníka k předložení důkazů. Ten však žádné nenavrl a uvedl, že netvrdil, že by stěžovatelka byla autorkou fotomontáže. Krajský soud následně žalobě vyhověl a uložil vedlejšímu účastníkovi omluvu formou inserce.

Vrchní soud ale rozsudek změnil a žalobu zamítl. Potvrdil skutkové závěry krajského soudu, avšak vycházel z rozsudku Nejvyššího soudu č. j. 23 Cdo 327/2021-199, podle něhož právnická osoba nemá právo na odčinění nemajetkové újmy způsobené neoprávněným zásahem do své pověsti. Nejvyšší soud poté odmítl dovolání stěžovatelky, neboť neshledal důvod se od svého dřívějšího právního názoru odchýlit.

Stěžovatelka namítala, že soudy vykládaly právní úpravu v rozporu s ústavním pořádkem, čímž fakticky znemožnily právnickým osobám domáhat se nároku na ochranu své pověsti. Požadovala buď analogickou aplikaci práva, nebo zrušení částí § 2956 a § 2894 občanského zákoníku, popřípadě § 135 občanského zákoníku.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud řízení o ústavní stížnosti přerušil. Důvodem byla souvislost s obdobnou věcí vedenou pod sp. zn. Pl. ÚS 20/24. Nálezem sp. zn. Pl. ÚS 26/24 ze dne 15. 1. 2025 Ústavní soud rozhodoval o návrhu pléna na zrušení § 135 a § 2894 odst. 2 občanského zákoníku vzešlém z projednání věci sp. zn. Pl. ÚS 20/24.

Návrh na zrušení uvedených ustanovení zamítl a současně konstatoval, že účinná ochrana dobré pověsti právnických osob zaručená čl. 10 odst. 1 Listiny vyžaduje analogické použití stejných prostředků jako při ochraně proti nekalé soutěži podle § 2988 občanského zákoníku, včetně možnosti požadovat přiměřené zadostiučinění.

V nyní projednávané věci obecné soudy rozhodly, že vedlejší účastník poškodil pověst stěžovatelky nepravdivými tvrzeními. Přesto odmítly přiznat stěžovateli omluvu, protože vycházely z názoru Nejvyššího soudu, který takovou formu zadostiučinění právnickým osobám neumožňuje. Ústavní soud v nálezu sp. zn. Pl. ÚS 26/24 potvrdil, že přiměřené zadostiučinění chrání pověst právnických osob, pokud jiné prostředky nestačí. Zároveň zpochybnil právní názor Nejvyššího soudu, protože neobstál v testu proporcionality. Ústavní soud vyložil právní úpravu tak, že na ochranu pověsti právnických osob lze použít pravidla o nekalé soutěži dle § 2988 občanského zákoníku. Závěry z nálezu sp. zn. Pl. ÚS 26/24 jsou závazné a použijí se ve všech neukončených i budoucích řízeních.

Ústavní soud nepřezkoumával původní zrušující rozsudek Nejvyššího soudu. Vedlejší účastník může své námitky proti tomuto rozhodnutí uplatnit v dalším řízení. V nyní projednávané věci Ústavní soud řešil pouze to, že stěžovatelce nelze upřít omluvu jen proto, že ji právní úprava výslovně nezmiňuje.

Výše uvedeným postupem obecné soudy porušily právo stěžovatelky na ochranu dobré pověsti zaručené čl. 10 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto jejich rozhodnutí zrušil.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Veronika Křestánová. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 2364/24

5. 2. 2025

Vyhověno

Langášek Tomáš

Rozhodování o (a)symetrickém rozložení střídavé péče s ohledem na nejlepší zájem dítěte

Ze zákona ani z ústavního pořádku nevyplývá, že by výchozím modelem pro úvahy soudu o rozložení péče o nezletilé děti měla být zcela symetrická střídavá péče. Uspořádání poměrů dítěte musí být v jeho nejlepším zájmu, který je třeba identifikovat na základě pečlivého zhodnocení všech relevantních okolností případu.

Změna poměrů odůvodňující nové rozhodnutí týkající se výkonu povinností a práv vyplývajících z rodičovské odpovědnosti může spočívat i ve změně postoje dítěte.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky J. T. zrušil I. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 5. 2. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Městského soudu v Praze č. j. 55 Co 115/2024-521 ze dne 26. 6. 2024 pro porušení čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Narativní část

Obecné soudy rozhodovaly o úpravě poměrů nezletilých dětí, které byly na základě soudem schválené dohody rodičů (stěžovatelky a vedlejšího účastníka) ve střídavé péči s rovnoměrným rozložením v týdenním intervalu. Obvodní soud na základě stěžovatelčina návrhu svěřil nezletilé do asymetrické střídavé péče rodičů tak, že v péči vedlejšího účastníka budou každý sudý týden od středy do neděle a u stěžovatelky po zbývajících dobu.

Soud vzal v potaz stanovisko nezletilých (ve věku 10 a 8 let), kteří si přáli být více u stěžovatelky, a přihlédl též k citlivosti a přetíženosti mladšího z nich. Městský soud rozsudek obvodního soudu změnil a návrh stěžovatelky zamítl, neboť dospěl k tomu, že podstatná změna poměrů nenastala. Výpovědi nezletilých podle něj nebyly identické, mladší z nich byl zjevně pod vlivem starší sestry a celkově situace nedosahovala závažnosti vyžadující omezení práv vedlejšího účastníka.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti mimo jiné namítala, že městský soud ignoroval participační práva dětí a hodnotil důkazy a sdělení dětí odlišně od obvodního soudu, aniž je sám zopakoval. Rovněž nevyhodnotil nejlepší zájem dětí.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud konstatoval, že městský soud pochybil v procesní rovině, neboť oproti obvodnímu soudu dospěl k podstatně odlišným skutkovým závěrům, aniž provedl dokazování. Nadto porušil participační práva nezletilých, jelikož jeho odlišný skutkový závěr se týkal právě jejich názoru, který však sám nezjišťoval.

K prve zmíněnému pochybení Ústavní soud uvedl, že odvolací soud v obecnosti není vázán skutkovými zjištěními nalézacího soudu a je oprávněn důkazy přehodnotit, musí je však sám provést a vytvořit si tím podklad pro jejich odlišné hodnocení. V opačném případě poruší právo účastníků řízení na soudní ochranu.

Obvodní soud uzavřel, že nezletilí setrvale vyjadřují přání být více se stěžovatelkou, s vedlejším účastníkem chtějí být také, ale nikoliv celý týden. Městský soud z těchto skutečností vyšel, doplnil však, že výpovědi nebyly identické, mladší nezletilý byl ovlivněn starší sestrou a sám změnu výchovného prostředí nepreferoval. Tento závěr podle Ústavního soudu představoval skutkové hodnocení, které ale zjevně neodpovídalo tomu, k čemu dospěl obvodní soud. Zároveň postrádalo oporu v dokazování v odvolacím řízení. Ústavní soud poukázal na obsahy protokolů o pohovorech s nezletilými, z nichž závěry, k nimž dospěl městský soud, nevyplývaly. Nebylo tak zřejmé, z čeho městský soud své hodnocení dovodil.

Při hodnocení otázky porušení participačních práv dětí Ústavní soud připomněl povinnost orgánů veřejné moci zabezpečit dítěti, které je schopno formulovat vlastní názory, možnost účastnit se jednání a vyjádřit se k věci, která se ho týká. Podstatou participačního práva je, aby se dítě cítilo součástí rozhodování a nebylo jen pasivním příjemcem rozhodnutí o sobě sama.

Městský soud však rezignoval na zjišťování názoru nezletilých, přičemž jejich dosavadní stanoviska prezentoval způsobem, který zcela neodpovídal tomu, co děti konstantně uváděly.

Dále Ústavní soud shledal, že městský soud při hodnocení existence závažné změny poměrů nevěnoval náležitou pozornost hodnocení nejlepšího zájmu nezletilých. Právě touto optikou je přitom vždy nutno poměřovat stávající a navrhovaný režim péče, a to především v situaci, kdy je dosavadní režim výsledkem dohody rodičů, při jejímž schvalování soud většinou neprovádí podrobnější dokazování. Městský soud byl proto povinen vzít názor nezletilých za výchozí bod svých úvah o jejich nejlepším zájmu, což však neučinil.

Ústavní soud uzavřel, že střídavou péčí dlouhodobě označuje za výchozí model. Z žádného jeho nálezu však nevyplývá, že by tímto modelem měla být jeho symetrická varianta. Naopak střídavá péče může být rozložena asymetricky, odpovídá-li to individuálním okolnostem a především v řízení zjištěnému zájmu dítěte.

Vzhledem k uvedenému Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a rozsudek městského soudu pro porušení stěžovatelčina práva na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Tomáš Langášek. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 2694/24

19. 2. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Procesní – náhrada nákladů řízení – § 62

Ronovská Kateřina

Určení právního poměru mezi soukromou vysokou školou a studentkou

Pokud soud některé námitky či argumenty účastníka řízení pomine, případně na námitky zjevně nedostatečně či nesrozumitelně zareaguje, a pokud řádně neodůvodní své právní závěry, porušuje tím právo účastníka řízení na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Při posuzování neplatnosti soukromoprávního jednání pro rozpor s předpisy práva veřejného je třeba vždy zohlednit, zda smysl a účel zákona vyžaduje, aby mělo porušení veřejnoprávní povinnosti za následek i neplatnost soukromoprávního jednání (§ 580 občanského zákoníku).

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Vysoké školy ekonomie a managementu, a.s., zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 19. 2. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Nejvyššího soudu č. j. 33 Cdo 2443/2023-328 ze dne 30. 7. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Návrh na zrušení § 59 zákona č. 111/1998 Sb., o vysokých školách a o změně a doplnění dalších zákonů (zákon o vysokých školách), ve znění pozdějších předpisů, odmítl. Vedlejší účastníci nepřiznal náhradu nákladů řízení před Ústavním soudem.

Narativní část

Stěžovatelka má akreditaci k poskytování vysokoškolského studia jako soukromá vysoká škola, na kterou přijala vedlejší účastníci ke studiu bakalářského studijního programu. Při podpisu smluvního prohlášení se zavázala dodržovat v průběhu studia práva a povinnosti spojené se studiem – včetně závazku hradit „školné“. Vedlejší účastnice stěžovatelce uhradila za první ročník studia platbu ve výši 40 000 Kč. Na konci prvního ročníku požádala o ukončení studia. Stěžovatelka vedlejší účastnici následně zaslala oznámení o zanechání studia na vysoké škole a upozornila ji na pohledávku ve výši 170 000 Kč, která představovala administrativní poplatky po ukončení studia a poplatky za druhý a třetí ročník. Následně se domáhala zaplacení této částky soudní cestou.

Okresní soud žalobu stěžovatelky zamítl, neboť její nárok shledal rozporným se zákonem o vysokých školách. Krajský soud rozhodnutí okresního soudu změnil tak, že vedlejší účastnice musí stěžovatelce zaplatit 170 000 Kč a rozhodl o nákladech řízení. Proti rozsudku krajského soudu podala vedlejší účastnice dovolání. Nejvyšší soud napadeným rozsudkem rozhodnutí krajského soudu změnil tak, že potvrdil rozsudek okresního soudu.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že Nejvyšší soud se omezil pouze na stručnou citaci příslušných ustanovení zákona o vysokých školách, aniž by je však blíže vyložil ve vzájemné souvislosti s ohledem na poměry soukromé vysoké školy. Nejvyšší soud neuvedl žádnou úvahu, proč by měla být ujednání smlouvy uzavřené mezi stěžovatelkou a vedlejší účastnicí řízení neplatná. Tím podle stěžovatelky zasáhl do jejího práva na spravedlivý proces.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavnímu soudu je z jeho činnosti známo, že mnohé prvostupňové a odvolací soudy v otázkách posuzování nároků mezi soukromými vysokými školami a jejich studentstvem dospívají k odlišným právním závěrům, což lze demonstrovat i na posuzované věci. Ačkoliv má Nejvyšší soud ve smyslu článku 92 Ústavy sjednocovat judikaturu a vykládat zásadní právní otázky, vyhýbá se podrobnějšímu posouzení nepojmenovaných smluv uzavřených mezi soukromou vysokou školou a studentstvem z pohledu ochrany slabší smluvní strany a ochrany spotřebitele (nález sp. zn. IV. ÚS 2093/24). A právě toto posouzení je klíčové.

Ústavní soud uvedl, že Nejvyšší soud rezignoval na povinnost řádně odůvodnit své rozhodnutí a svým postupem porušil stěžovatelčino právo na soudní ochranu garantované čl. 36 odst. 1 Listiny. Nevypořádal se totiž řádně s otázkami, které mu v dovolání položila. Jako důvodnou shledal pouze dovolací otázku, zda nedostatek registrace vnitřních předpisů soukromé vysoké školy podle zákona o vysokých školách způsobuje jejich neplatnost v soukromém právu. Odmítl ale posoudit klíčovou dovolací otázku týkající se povahy právního poměru mezi stěžovatelkou a vedlejší účastnicí, když pouze stroze konstatoval, že se nejedná o otázku, kterou by se musel zabývat.

V rozhodnutí Nejvyššího soudu chybí především širší úvaha nad výkladem pojmu „vnitřní předpis soukromé vysoké školy“, který zákon výslovně nedefinuje. Nejvyšší soud se nevypořádal ani s obsáhlou argumentací stěžovatelky, ani odvolacího soudu ohledně otázky, jaké právní následky by případně mělo mít nedodržení veřejnoprávní povinnosti registrace pro soukromoprávní poměr založený smlouvou mezi soukromou vysokou školou a studentem/studentkou dle § 1 odst. 1 občanského zákoníku. Ve svém strohém odůvodnění Nejvyšší soud, na rozdíl od soudu odvolacího, nevzal v úvahu ani primát smluvní volnosti v soukromém právu, ani preferenci platnosti právního jednání před jeho neplatností (§ 574 občanského zákoníku).

Ústavní soud shledal vadný i postup Nejvyššího soudu, který se v rozsudku nezabýval ani povahou právního poměru mezi soukromou vysokou školou a vedlejší účastnicí, včetně jeho posouzení v souladu s principem ochrany slabší smluvní strany a vyváženosti práv a povinností smluvních stran. Neřešil ani materiální podstatu úplaty sjednané mezi smluvními stranami. V rozhodnutí chybí interpretace pojmu „poplatek“ ve smyslu § 59 zákona o vysokých školách a jeho odlišení oproti jiným souběžně smluvně sjednaným úhradám za plnění poskytovaná stěžovatelkou, které jsou upraveny mj. v „administrativním ceníku“ školy – ve smyslu úplaty za vzdělání podle čl. 33 odst. 3 Listiny.

Nejvyšší soud se nezabýval ani posouzením vztahu mezi soukromou vysokou školou a studentkou z pohledu práva spotřebitelského, přestože tuto otázku vedlejší účastnice v dovolání položila. Podle Ústavního soudu takové posouzení vyžaduje komplexní hodnocení, a to v souladu se závěry relevantní judikatury Soudního svora EU.

Ústavní soud uzavřel, že napadenému rozsudku Nejvyššího soudu chybí nejen dostatečné odůvodnění vlastních právních závěrů, ale i v podstatě jakákoli právní argumentace ve výše uvedeném smyslu, která je naopak obsažena v předcházejících rozhodnutích krajského a okresního soudu. Jeho rozhodnutí proto zrušil.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Kateřina Ronovská. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 2093/24

5. 2. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřipustnost

Kühn Zdeněk

Smlouva o vzdělávání na soukromé vysoké škole jako spotřebitelská smlouva

Smlouva o vzdělávání na soukromé vysoké škole má pro účely ochrany spotřebitele povahu spotřebitelské smlouvy dle § 1810 občanského zákoníku. Žalobní nárok v podobě neuhrazeného školného vyplývá ze soukromoprávního vztahu ze spotřebitelské smlouvy, uplatní se tedy zákonná výjimka z vyluky civilního dovolání. Odmítne-li Nejvyšší soud dovolání týkající se neuhrazeného školného jako nepřipustné dle § 238 odst. 1 písm. c) občanského soudního řádu, porušuje tím právo dovolatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Barbory Erychlebové zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 5. 2. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 33 Cdo 2156/2023-215 ze dne 24. 4. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbylém rozsahu ústavní stížnost odmítl pro nepřipustnost.

Narativní část

Vedlejší účastnice, soukromá vysoká škola, se po stěžovatelce domáhala zaplacení neuhrazeného školného ve výši 43 800 Kč. Stěžovatelka tvrdila, že jí škola neumožnila řádně zahájit studium, a proto studium ukončila. Okresní i krajský soud rozhodly ve prospěch školy. Stěžovatelka měla povinnost uhradit školné, ať už ke studiu nastoupila, či nikoli. Soudy odmítly námitky stěžovatelky o neplatnosti smlouvy a dovodily, že stěžovatelce nesvědčí ochrana spotřebitelských práv s odkazem na judikaturu Nejvyššího soudu. Nejvyšší soud odmítl dovolání jako nepřipustné, protože směřovalo proti rozhodnutí o peněžitém plnění nepřevyšujícím 50 000 Kč. Zároveň neshledal, že by spor spadal pod ochranu spotřebitele, kde hodnota sporu nemá vliv na přípustnost dovolání. Podle něj totiž školné nepředstavuje úhradu za službu, ale podíl studenta na nákladech vzdělání.

Stěžovatelka vznesla řadu námitek. Stěžejní byla otázka, zda je sporná smlouva o studiu smlouvou spotřebitelskou.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Nejvyšší soud musí při rozhodování o dovolání dodržovat ústavní principy, nesmí postupovat svévolně a při posuzování nepřipustnosti dovolání musí zohlednit výjimku pro spotřebitelské spory. V projednávané věci se spor mezi stěžovatelkou a soukromou vysokou školou týká otázky, zda jejich vztah spadá pod spotřebitelskou smlouvu, což má dopad na přípustnost dovolání.

Podle práva EU se pojem „podnikatel“ vykládá široce a zahrnuje jakýkoli subjekt, který vykonává ekonomickou činnost, bez ohledu na jeho právní formu či veřejnoprávní povahu.

Soudní dvůr ve své judikatuře potvrdil, že rozhodující je ekonomická povaha činnosti a vztahu mezi stranami, přičemž některé činnosti vysoké školy mohou být posuzovány jako podnikatelské. Důležité je, jaké je vzájemné postavení smluvních stran. Podnikatel v tomto vztahu musí jednat pro účely, které souvisí s jeho ekonomickou činností.

Judikaturu Soudního dvora lze shrnout následovně. Zaprvé, pojem podnikatele se vykládá široce. Právní forma, povaha činnosti, naplňovaný zájem, sledovaný účel či předmět smlouvy nejsou určující. Zadruhé, jednání podnikatele musí souviset s jeho ekonomickou činností. Zkoumá se, zda smluvní vztah spadá do jeho ekonomické činnosti a jak silné postavení má vůči druhé smluvní straně. Zatřetí, závěr o postavení podnikatele nelze činit izolovaně. Je nutné zohlednit konkrétní případ, soustavnost činnosti, výkon za účelem zisku, informační nerovnováhu či odpovídající právní formu atd. Začtvrté, z kontextuálního posouzení každého typu služby plyne možnost dvojího statusu toho samého subjektu s ohledem na konkrétní plnění. Jeden subjekt bude někdy s ohledem na typ plnění poskytovatelem služeb spotřebitelům, zatímco při jiném plnění nikoli. Ústavní soud proto musel zohlednit způsob financování školy a účel smlouvy, aby určil, zda se na projednávaný případ vztahuje spotřebitelská ochrana.

Podle Nejvyššího soudu smlouvy mezi soukromými školami a studenty nejsou spotřebitelské, protože tyto školy sice poskytují vzdělání, ale za úplatu, nejsou tedy klasickým podnikatelem. Ústavní soud jeho názor vyvrátil, protože podnikatelská činnost škol v oblasti vzdělávání může spadat do rámce spotřebitelského práva. Upozornil, že rozhodovací praxe Nejvyššího soudu neodpovídá judikatuře Soudního dvora a nebere v úvahu okolnosti konkrétního případu.

Nejvyšší soud ve svém dřívějším usnesení uvedl, že studium na vysoké škole představuje výkon ústavně zaručeného práva na vzdělání dle článku 33 Listiny.

Poplatky za studium na soukromých vysokých školách dle něj nejsou přímým protiplněním za poskytnuté služby, ale podílem studenta na nákladech, a nemají bránit přístupu ke vzdělání. Tento argument je však absurdní, protože Nejvyšší soud zaměnil poplatky veřejných a soukromých vysokých škol, což je právně i prakticky problematické. Zatímco poplatky veřejných škol podléhají přísné regulaci a neměly by bránit přístupu ke vzdělání, poplatky soukromých škol nejsou omezené a mohou představovat sociální překážku, protože je platí především studenti svými poplatky. U soukromých škol tak poplatky mohou výrazně ovlivnit přístup ke vzdělání.

Zákon o vysokých školách mezi veřejnými a soukromými školami důsledně rozlišuje, přičemž veřejné školy financuje převážně stát, zatímco soukromé školy musí finance zajistit samy. To vede k odlišné povaze poskytovaného vzdělání, kde soukromé školy poskytují služby za úplatu, což odpovídá definici služeb dle Smlouvy o fungování EU. Ústavní soud potvrdil, že soukromé školy poskytují vzdělání jako službu, a proto studenti těchto škol mají status spotřebitelů.

Stěžovatelka tedy je v tomto vztahu spotřebitelkou. Je fyzickou osobou, která nejednala při podnikatelské činnosti nebo povolání. Obchodní společnost AMBIS vysoká škola, a.s., je zapsaná v obchodním rejstříku a jejím předmětem podnikání je poskytování vysokoškolského vzdělání. K uzavření smlouvy o studiu mezi školou a stěžovatelkou došlo při podnikatelské činnosti školy, která sledovala podnikatelský záměr.

Nejvyšší soud tím, že na případ stěžovatelky neaplikoval výjimku z výluky dovolání a odmítl dovolání jako nepřípustné, porušil právo na přístup k soudu dle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto jeho rozhodnutí zrušil. Ve zbylém rozsahu ústavní stížnost odmítl pro nepřípustnost.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Zdeněk Kühn. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 2048/23

12. 2. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřípustnost

Baxa Josef

Naplnění předpokladů přípustnosti dovolání

Odmítne-li se Nejvyšší soud zabývat částí dovolání pro vadu, kterou ve skutečnosti netrpělo, porušuje tím právo dovolatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky obchodní společnosti European Staal Czech Republic s. r. o. zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 12. 2. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Nejvyššího soudu č. j. 22 Cdo 1244/2023-300 ze dne 17. 5. 2023 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbylém rozsahu ústavní stížnost odmítl pro nepřípustnost.

Narativní část

Stěžovatelka se před obecnými soudy soudila s vedlejší účastníci o vlastnictví výhybky, která spojuje vlečku stěžovatelky s vlečkou vedlejší účastnice. Okresní i krajský soud rozhodl, že výhybka je ve spoluvlastnictví stěžovatelky a vedlejší účastnice, protože je nezbytná pro provoz obou vleček. Stěžovatelka podala dovolání, ve kterém s tímto závěrem nesouhlasila. Nejvyšší soud dovolání odmítl jako nepřípustné. Vložil, že stěžovatelka zpochybnila naléhavý právní zájem vedlejší účastnice na určení vlastnického práva.

Při řešení této otázky však krajský soud postupoval v souladu s ustálenou praxí. Stěžovatelka také nevymezila, v čem se odvolací soud odchýlil od dřívějších rozhodnutí Nejvyššího soudu, která uvedla ve svém dovolání.

Stěžovatelka namítala, že napadená rozhodnutí obecných soudů porušila její právo na ochranu majetku a na soudní ochranu. Nejvyšší soud nezohlednil rozpor rozhodnutí krajského soudu s vlastní judikaturou. Stěžovatelka dále uvedla, že žaloba vedlejší účastnice měla být zamítnuta pro nedostatek naléhavého právního zájmu.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Právo na soudní ochranu dle čl. 36 odst. 1 Listiny se vztahuje i na řízení o dovolání. Nejvyšší soud nemůže k posuzování, zda má dovolání všechny zákonné náležitosti, přistupovat přepjatě formalisticky.

Nelze odmítnout dovolání pro vady jen z toho důvodu, že dovolatel určitou náležitost dovolání nevymezil zcela pregnančně. Dovolání je třeba posuzovat podle obsahu. Musí obsahovat vymezení přípustnosti, ale není nezbytné, aby bylo formulováno konkrétními slovy, pokud je z něj tento požadavek jasně patrný.

V projednávané věci Nejvyšší soud odmítl dovolání jako nepřípustné a část dovolání neprojednal kvůli údajné vadě, protože stěžovatelka podle něj nevymezila předpoklady jeho přípustnosti. Pokud by tato vada neexistovala, Nejvyšší soud by porušil její právo na soudní ochranu. Stěžovatelka namítala, že Nejvyšší soud ignoroval její argumentaci o tom, že se krajský soud odchýlil od ustálené judikatury k vymezení součásti věci. Ústavní soud proto přezkoumal, zda dovolání skutečně trpí vadou. Zjistil, že z jeho obsahu jasně vyplývá námitka stěžovatelky o rozporu právního názoru krajského soudu s dosavadní judikaturou Nejvyššího soudu. Stěžovatelka tento argument uvedla i výslovně. Odkaz na další předpoklady přípustnosti, byť některé nebyly relevantní, nelze považovat za vadu dovolání. Rozdílný právní názor Nejvyššího soudu na přípustnost dovolání není důvodem k jeho odmítnutí pro vadu.

Stěžovatelka nadto označila rozsudek krajského soudu za rozporný s rozhodnutím Nejvyššího soudu sp. zn. 32 Cdo 3051/2014. Nejvyšší soud však uvedl, že se v tomto rozhodnutí řešilo začlenění věci do věci hromadné, nikoli otázka, kdy se samostatná věc stane součástí jiné věci. Proto považoval dovolání za vadné i z důvodu, že na stěžovatelčinu věc nedopadá. Ústavní soud ale ve své judikatuře jasně uvedl, že pokud Nejvyšší soud nesouhlasí s dovolatelem o aplikovatelnosti určitého rozhodnutí, nejde o vadu dovolání. Nejvyšší soud tedy pochybil, když na tomto základě shledal vadu dovolání, přestože mu to judikatura Ústavního soudu zapovídá.

Dle názoru Ústavního soudu mohlo být v této části dovolání stěžovatelky formulováno jasněji, stručněji a výstižněji, nicméně z jeho obsahu je patrné, v čem stěžovatelka spatřuje naplnění předpokladů jeho přípustnosti. Proto daná část dovolání netrpí vadou a Nejvyšší soud se jím měl zabývat.

V další části dovolání stěžovatelka namítala, že vedlejší účastnice neměla naléhavý právní zájem na určení vlastnického práva, a soudy proto měly žalobu zamítnout. Nejvyšší soud však tuto otázku posoudil, rozhodnutí krajského soudu shledal v souladu se svou judikaturou a dovolání odmítl jako nepřípustné. Ústavní soud potvrdil, že obecné soudy správně vyložily naléhavý právní zájem vedlejší účastnice a jejich závěry odpovídají judikatuře Ústavního soudu. Tato námitka stěžovatelky proto neobstála.

Nejvyšší soud tím, že se nezabýval částí stěžovatelčina dovolání kvůli vadě, kterou netrpělo, porušil právo stěžovatelky na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto jeho rozhodnutí zrušil. Ve zbylém rozsahu ústavní stížnost odmítl pro nepřípustnost.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Josef Baxa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

IV. ÚS 3073/24

12. 2. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro nepřípustnost

Hulmák Milan

Nesprávné poučení odvolacího soudu o nepřípustnosti dovolání

Nesprávné poučení účastníka řízení o nemožnosti podat dovolání představuje ze strany odvolacího soudu odeření přístupu k Nejvyššímu soudu a porušení práva účastníka řízení na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a práva na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Josefa Adamce zrušil IV. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 12. 2. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy usnesení Krajského soudu v Plzni č. j. 11 Co 82/2024-163 ze dne 21. 5. 2024 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny a čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Ve zbylém rozsahu odmítl ústavní stížnost pro nepřípustnost.

Narativní část

Okresní soud v řízení o pozůstalosti určil obvyklou cenu aktiv, výši dluhů a čistou hodnotu dědictví po zůstavitelce. Závěť shledal neplatnou z formálních důvodů, proto potvrdil nabytí pozůstalosti dvěma zákonným dědicům stejným dílem. Krajský soud konstatoval procesní pochybení okresního soudu ve věci svědeckých výsledků. Přesto jeho rozhodnutí potvrdil jako věcně správné, neboť toto pochybení v odvolacím řízení napravil. Současně účastníky poučil o nemožnosti podat proti jeho usnesení odvolání či dovolání.

Stěžovatel, vedle jiných pochybení obecných soudů, namítal špatné poučení krajského soudu o nemožnosti podat dovolání.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud konstatoval, že stěžovatel měl možnost podat dovolání, jelikož občanský soudní řád to umožňuje a zákon o zvláštních řízeních soudních to nevylučuje. Přesto ústavní stížnost neodmítl jako nepřípustnou, protože odvolací soud poskytl stěžovateli nesprávné poučení o nemožnosti podat dovolání. Ústavní soud připomněl, že než bude moci posoudit ústavní stížnost, je nutné otevřít prostor pro přezkum projednávané věci Nejvyšším soudem. Stěžovatele sice zastupoval advokát, který měl znát dostupné opravné prostředky, odpovědnost za nesprávné poučení přesto nese krajský soud, což odpovídá judikatuře Evropského soudu pro lidská práva.

Ústavní soud zdůraznil, že povinnost správného poučení účastníků řízení o jejich procesních právech je klíčovým prvkem práva na spravedlivý proces. Nesprávným poučením krajský soud stěžovateli odeřel přístup k Nejvyššímu soudu, a porušil tak jeho právo na soudní ochranu a spravedlivý proces. Ústavní soud v minulosti opakovaně rozhodl, že nesprávné poučení nelze klást za vinu účastníkům řízení, i když jsou zastoupeni advokátem. Pokud se stěžovatel řídil tímto nesprávným poučením, Ústavnímu soudu nezbylo než rozhodnutí krajského soudu zrušit.

Krajský soud tím, že poskytl stěžovateli nesprávné poučení o dovolání, mu odeřel přístup k Nejvyššímu soudu a porušil jeho právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny a právo na spravedlivý proces podle čl. 6 odst. 1 Úmluvy. Ústavní soud proto jeho rozhodnutí zrušil. Ve zbylém rozsahu ústavní stížnost odmítl pro nepřípustnost.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Milan Hulmák. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

I. ÚS 2293/23

20. 2. 2025

Vyhověno

Jirsa Jaromír

Nedostatečné odůvodnění postupu Nejvyššího správního soudu při posouzení nároku na zaplacení úroků z nesprávně stanoveného cla

Neodůvodní-li soud ústavně konformně, proč musí stěžovatel svůj legitimně očekávaný nárok na úroky z neoprávněně vybraného cla nezbytně uplatnit prostřednictvím žádosti o náhradu škody po státu podle zákona č. 82/1998 Sb., poruší právo stěžovatele na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod ve spojení s právy na ochranu vlastnictví a projednání věci bez zbytečných průtahů podle čl. 11 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele Jaroslava Zelinky zrušil I. senát Ústavního soudu nálezelem ze dne 20. 2. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 4 Afs 219/2022-68 pro porušení čl. 36 odst. 1 ve spojení s čl. 11 odst. 1 a čl. 38 odst. 2 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel je podnikatel, kterému celní úřad na základě kontroly po propuštění zboží v roce 2014 dodatečně vyměřil dovozní clo a penále. Stěžovatel vyměřené částky zaplatil. Dodatečné platební výměry byly později v letech 2018 a 2020 změněny či zrušeny a správce daně stěžovateli clo vrátil. Stěžovatel se po celním úřadu domáhal zaplacení úroků z nesprávně stanoveného cla podle § 254 odst. 1 daňového řádu, avšak neúspěšně. Správní žalobu krajský soud zamítl s tím, že zaplacení úroků nelze nárokovat podle uvedeného ustanovení ani podle celního zákona, jelikož tuto oblast komplexně upravuje na unijní úrovni Celní kodex EU. Z něho přitom vyplývá, že vrátí-li celní orgány clo, nejsou zásadně povinny platit úroky. Nejvyšší správní soud stěžovatelovu kasační stížnost zamítl. Ztotožnil se se závěry krajského soudu, nicméně doplnil, že nastalá situace automaticky nevylučuje, že újma, která celnímu dlužníkovi – stěžovateli – vznikla úhradou cla, nemůže být kompenzována. K její náhradě případně slouží postup podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti státu za škodu, který stěžovatel může využít.

Stěžovatel v ústavní stížnosti mimo jiné namítal, že mu úroky z nesprávně stanoveného cla náleží, neboť to vyplývá z Celního kodexu EU i judikatury SDEU, kterou správní soudy vyložily chybně. Rovněž rozporoval závěr Nejvyššího správního soudu, který ho odkázal na postup podle zákona č. 82/1998 Sb.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud na rozdíl od Nejvyššího správního soudu dospěl k závěru, že stěžovatel měl na základě dosavadních zjištění legitimní očekávání, že mu vznikl nárok na úroky z neoprávněně vybraného cla.

Předně uzavřel, že tvrzený nárok spadá pod rozsah článku 11 Listiny ve spojení s článkem 1 Protokolu k Úmluvě o ochraně lidských práv a základních svobod, neboť pod pojem „majetek“ podle ESLP mohou spadat mimo jiné i některá práva a majetkové hodnoty, a to i tehdy, existuje-li být jen prokazatelné legitimní očekávání, že budou vlastněny v budoucnu. V nynější věci stěžovatel takové legitimní očekávání měl, jelikož jeho nárok měl oporu v právu EU i judikatuře SDEU.

Ústavní soud odkázal na rozsudek SDEU ve věci *Gräfendorfer* (C-415/20, C-419/20 a C-427/20), z něhož vyplývá jasné pravidlo, že jednotlivec, který zaplatil clo vyměřené v rozporu s právem EU, má nárok na úroky z neoprávněně vyměřené částky. Celní kodex EU sice v určitých situacích výplatu úroků vylučuje či omezuje, jedná se však o výjimku, která se podle Ústavního soudu uplatní v jiných situacích, než které nastaly ve věci *Gräfendorfer* a v případě stěžovatele.

Další pochybení Nejvyššího správního soudu pak spočívalo v tom, že nedostatečně odůvodnil, proč stěžovatele odkázal na řízení podle zákona č. 82/1998 Sb. Podle Ústavního soudu bylo nutné se pečlivěji zabývat tím, zda takový postup nebude pro stěžovatele představovat nepřiměřenou zátěž či překážku pro naplnění jeho legitimního očekávání a zda nepovede ke zbytečným průtahům. Nejvyšší správní soud měl také vysvětlit, proč je v souladu s unijními zásadami efektivity a rovnocennosti, aby o nároku rozhodovalo buď Ministerstvo financí, případně civilní soudy v rámci žaloby proti státu. Vzhledem k tomu, že pro posouzení věci je třeba podrobných znalostí problematiky cel, měl Nejvyšší správní soud zohlednit, že případná delegace věci na jiné státní orgány než celní úřady a správní soudy může vést k administrativní zátěži či pochybením. Konečně, rozhodl-li se Nejvyšší správní soud odkázat stěžovatele na možnost domoci se svých nároků cestou žaloby proti státu, která není přímočará, měl stěžovatele rovněž s ohledem na časovou náročnost řízení odpovídajícím

způsobem ujistit, že tato alternativa může mít reálnou, nikoliv jen teoretickou, šanci na úspěch.

S ohledem na zjištěná pochybení Ústavní soud ústavní stížnosti vyhověl a rozsudek Nejvyššího správního soudu zrušil.

Soudcem zpravodajem ve věci byl Jaromír Jirsa. Žádný ze soudců neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 1732/23

5. 2. 2025

Vyhověno

Řepková Dita

Časové účinky změny judikatury na probíhající řízení před správními soudy

Pokud dojde v důsledku rozhodnutí rozšířeného senátu Nejvyššího správního soudu k uzavření cesty k soudnímu přezkumu správními soudy nebo určení jiné cesty, přičemž v dosud probíhajícím řízení postupoval jednotlivec v souladu s předchozí judikaturou platnou v době uplatnění žaloby či kasační stížnosti, nemůže jít jednotlivci k újmě na jeho právu na přístup k soudu skutečnost, že se řídil dosavadní judikaturou. V opačném případě dojde k porušení práva na přístup k soudu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Komplexní služby věřitelům s. r. o. zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 5. 2. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 3 Ads 125/2019-57 ze dne 27. 4. 2023 a rozsudek Nejvyššího správního soudu č. j. 2 Ads 1/2020-90 ze dne 18. 5. 2023 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatelka u správního soudu napadla správní žalobou sdělení úřadu práce o neuzavření dohody o vymezení chráněného pracovního místa. Městský soud dospěl k závěru, že sdělení o neuzavření dohody o vymezení chráněného pracovního místa ve smyslu § 75 odst. 1 zákona o zaměstnanosti, ve znění účinném do 31. 12. 2017, není správním rozhodnutím. Uvedl, že proti neuzavření takové dohody se lze ve světle judikatury Nejvyššího správního soudu bránit pouze zásahovou žalobou. Proto stěžovatelku vyzval, aby zvážila případnou změnu žaloby a petit upravila. Městský soud změnu žaloby připustil a v plném rozsahu žalobě vyhověl. Proti přípustění změny žaloby i proti rozsudku městského soudu podal úřad práce kasační stížnost.

Nejvyšší správní soud kasační stížnost proti usnesení o přípustění změny žaloby odmítl a rozsudky městského soudu zrušil s odkazem na závěry rozšířeného senátu přijaté v rozsudku č. j. 4 As 65/2018-85. Stěžovatelka v ústavní stížnosti namítala, že napadenými rozhodnutími došlo k odepření práva na přístup k soudu na základě nepřipustné aplikace změny dosavadní judikatury. V době, kdy se na správní soudy obracela, byla její zásahová žaloba přípustná. Řízení o kasační stížnosti správního orgánu bylo přerušeno a posléze Nejvyšší správní soud vztáhl nové závěry rozšířeného senátu i na její případ.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud konstatoval, že napadenými rozhodnutími Nejvyššího správního soudu bylo porušeno právo stěžovatelky na přístup k soudu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny. V projednávané věci totiž stanovil rozšířený senát v dotčeném rozsudku č. j. 4 As 65/2018-85 povinnost nejprve vyčerpat ve správním řízení řešení sporů z veřejnoprávních smluv podle § 141 správního řádu předtím, než se jednotlivec obrátí na správní soudy. Podle předcházející – a v rozhodné době aktuální judikatury – však vůbec o spor z veřejnoprávní smlouvy nešlo a prostředkem ochrany byla subsidiární zásahová žaloba, kterou stěžovatelka použila. Samotný rozšířený senát ve svém rozhodnutí explicitně uvedl, že účastníkovi nemůže být při dalším postupu na újmu, že doposud řádně procesně postupoval v návaznosti na postup správních orgánů. V nynější věci se s tímto časovým (intertemporálním) účinkem Nejvyšší správní soud nijak nevypořádal a navíc nevzal v potaz otázku možného promlčení nároku stěžovatelky. Je tedy zřejmé, že v důsledku judikurního obratu by nyní již procesní volba stěžovatelky optikou rozšířeného senátu neobstála. V době řízení před správním orgánem a podání zásahové žaloby však stěžovatelka postupovala v souladu s tehdy platnou judikaturou.

Ústavní soud – odkazem na svoji předchozí judikaturu – uzavřel, že pravidlo uplatnění incidentní retrospektivy, tj. použití nového právního názoru po změně judikatury i v již probíhajících řízeních, nelze aplikovat mechanicky. Přípustná je aplikace nové judikatury v případech, kdy je pro účastníky probíhajícího řízení příznivá nebo v zásadě neutrální. Nelze však akceptovat její uplatnění tam, kde účastníkům jejich práva ubírá; o to více, pokud jde o vztah vertikální mezi jednotlivcem a státem.

ABSTRAKTY NÁLEZŮ

Pro takový postup by v individuálním případě musely vyvstat závažné okolnosti, které by mohly ovlivnit vyvažování zájmů na ochranu práv jednotlivce proti legitimnímu cíli v daném případě. Významnou, nikoli však jedinou, okolností posuzovanou v rámci vyvažování bude i to, zda má jedinec k dispozici další procesní možnosti, jak se ochrany svých práv účinně domoci v souladu s novou judikaturou.

K takovému vyvažování však ve věci stěžovatelky nedošlo, neboť právní závěry rozhodnutí rozšířeného senátu byly aplikovány zcela mechanicky a v rozporu se samotným zněním aplikovaného rozsudku. Stěžovatelka, která postupovala v souladu s doposud platnou judikaturou, využila správného procesního nástroje k ochraně svých práv proti postupu úřadu práce, a při znalosti právního stavu očekávala minimálně věcné posouzení její věci.

Legitimní očekávání stěžovatelky ve správnost jejího výkladu práva bylo o to silnější, že jej potvrdil svými rozhodnutími městský soud, který v prvním stupni aproboval procesní volbu stěžovatelky a vyhověl jí. Ve prospěch stěžovatelky lze přidat také hodnotu procesní ekonomie, neboť řízením jí vznikly nemalé finanční náklady bez zjevného užítu, ačkoli postupovala v souladu s tehdejší judikaturou.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Dita Řepková. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

III. ÚS 2736/23

20. 2. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Zemanová Daniela

Náhrada nákladů v řízení o vydání náhradního pozemku podle zákona o půdě

Pokud obecný soud v řízení o vydání náhradního pozemku podle zákona o půdě bez náležitého odůvodnění vyloučí možnost poměrně rozdělit náhradu nákladů řízení podle míry úspěchu ve věci a zároveň neposoudí, zda oprávněná osoba z procesního hlediska nezavinila částečné zastavení řízení, poruší tím právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Nálezem ze dne 20. 2. 2025 zrušil III. senát Ústavního soudu v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy k návrhu České republiky – Státního pozemkového úřadu výroky II a III rozsudku Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 25 Co 267/2022-1477 ze dne 2. 2. 2023 a usnesení Krajského soudu v Hradci Králové č. j. 25 Co 267/2022-1505 ze dne 16. 3. 2023 pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbývajících částech ústavní stížnosti odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

Tři restituenti podle zákona o půdě podali proti stěžovatelce žalobu, kterou se domáhali nahrazení projevu stěžovatelčiny vůle uzavřít s nimi smlouvu o bezúplatném převodu náhradních pozemků. Okresní soud žalobě částečně vyhověl a rozhodl, že žádnému účastníkovi nenáleží náhrada nákladů řízení. Žalobci byli v řízení úspěšní v rozsahu čtyř pozemků, ohledně tří pozemků soud žalobu zamítl a ohledně jednoho pozemku vzali žalobu zpět. Žalobci tedy uspěli v polovině počtu pozemků. Hodnota pozemků, ve vztahu k nimž žalobě soud vyhověl, byla podobná jako hodnota pozemků, ve vztahu k nimž žalobci neuspěli.

Krajský soud rozsudek okresního soudu ve věci samé potvrdil a ve vztahu k nákladům jej změnil tak, že stěžovatelka musí nahradit žalobcům náklady řízení v souhrnné výši 345 051 Kč. Dále jí uložil povinnost nahradit žalobcům náklady odvolacího řízení v souhrnné výši 68 524 Kč. Před nabytím právní moci rozsudku krajského soudu vzali žalobci svou žalobu ve vztahu k jednomu ze čtyř pozemků zpět. Krajský soud proto rozsudek okresního soudu ve vztahu k tomuto pozemku zrušil a řízení v tomto rozsahu zastavil. Ve zbylém rozsahu rozhodl, že jeho dřívější rozsudek zůstává nedotčen. Náhradu nákladů řízení o částečném zastavení řízení nepřiznal žádnému účastníkovi řízení.

Nejvyšší soud odmítl stěžovatelčino dovolání proti rozsudku krajského soudu ve spojení s jeho následným usnesením jako nepřípustné a uložil jí povinnost nahradit žalobcům náklady dovolacího řízení v souhrnné výši 10 875,48 Kč.

Ústavní stížnost směřovala proti nákladovým výrokům usnesení Nejvyššího soudu a nákladovým výrokům rozsudku krajského soudu ve znění jeho pozdějšího usnesení.

Podle stěžovatelky krajský soud chybně rozhodl, že žalobci měli v řízení plný procesní úspěch, ačkoli byli úspěšní pouze u čtyř ze sedmi požadovaných pozemků. Obecné soudy se nezabývaly zaviněním ve vztahu k částečnému zpětvzetí žaloby učiněném v prvostupňovém řízení.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud přistupuje k přezkumu rozhodnutí obecných soudů o nákladech řízení zdrženlivě. I na rozhodování o nákladech řízení však dopadají ústavněprávní požadavky.

Rozhodování o náhradě nákladů v řízení o vydání náhradního pozemku má svá specifika a poměřovat úspěch a neúspěch ve věci nelze pouze podle toho, jak bylo o dané žalobě rozhodnuto, ale je třeba jej posuzovat v širších souvislostech. To však neznamená, že soud v tomto typu řízení nemůže rozdělit náhradu nákladů řízení podle poměru, v němž účastníci řízení ve věci uspěli.

Krajský soud řádně neodůvodnil, proč se při rozhodování o nákladech prvostupňového řízení odchýlil od poměrného rozdělení náhrady nákladů řízení. Ústavní soud souhlasil, že by bylo chybné určit míru žalobcova úspěchu v řízení o vydání náhradních pozemků pouze na základě mechanického porovnání počtu pozemků, ve vztahu k nimž žalobci uspěli a neuspěli. Tímto způsobem však okresní soud nepostupoval.

Odůvodnění krajského soudu by neobstálo ani tehdy, pokud by jím krajský soud chtěl konstatovat, že v řízení o vydání náhradního pozemku obecně nelze rozhodovat o nákladech řízení na základě částečného úspěchu ve věci a náhradu nákladů řízení poměrně rozdělit.

Během řízení před okresním soudem vzali žalobci svou žalobu ve vztahu k jednomu z pozemků zpět. Krajský soud se zpětvzetím ani otázkou zavinění za částečné zastavení řízení nezabýval a nijak se k němu nevyjádřil. Namísto toho přiznal žalobcům nárok na plnou náhradu všech nákladů prvostupňového řízení. Tedy i nákladů vzniklých ve vztahu k pozemku, ohledně něhož bylo prvostupňové řízení zastaveno.

Výše uvedeným postupem krajský soud porušil stěžovatelčino právo na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny. Ústavní soud proto ústavní stížnosti částečně vyhověl a napadené výroky rozsudku krajského soudu a na něj navazující usnesení krajského soudu zrušil. Ústavní stížnost ve vztahu k nákladovým výrokům usnesení Nejvyššího soudu odmítl jako zjevně neopodstatněnou.

Soudkyní zpravodajkou ve věci byla Daniela Zemanová. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 3395/23

4. 2. 2025

Vyhověno

Odmítnuto pro zjevnou neopodstatněnost

Řepková Dita

Náhrada nákladů odvolacího řízení o přiměřeném zadostiučinění za nemajetkovou újmu určeném úvahou soudu

Při rozhodování o náhradě nákladů řízení při řetězení odškodňovacích sporů o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu nelze poměřovat úspěch a neúspěch ve věci jen tím, jak soud o konkrétním návrhu rozhodl. Je totiž třeba rozlišovat mezi posuzováním samotné existence nemajetkové újmy způsobené při výkonu veřejné moci, tedy základu nároku, a rozhodováním o konkrétní výši přiměřeného zadostiučinění za existující nemajetkovou újmu. Pokud žalobce základ svého nároku prokáže, avšak obecný soud mu přizná nižší přiměřené zadostiučinění, než jakého se domáhal, přesto se při rozhodování o náhradě nákladů řízení uplatní § 142 odst. 3 občanského soudního řádu, jenž umožňuje i částečně úspěšnému žalobci přiznat náhradu nákladů řízení v plném rozsahu.

Pokud odvolací soud rozhodne o náhradě nákladů řízení podle § 142 odst. 2 o. s. ř. bez jasného důvodu, proč se odklonil od ustálené judikatury Ústavního soudu a neaplikoval § 142 odst. 3 ve spojení s § 136 o. s. ř., porušuje právo účastníka na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky Jarmily Szóové zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 4. 2. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výrok III rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 62 Co 423/2022-119 ze dne 26. 4. 2023, a to pro rozpor s čl. 36 odst. 1 Listiny. Ve zbývajících částech ústavní stížnosti odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Narativní část

Stěžovatelka se v řízení před obecnými soudy domáhala po České republice – Ministerstvu spravedlnosti jako vedlejší účastnici zaplacení částky 150 000 Kč z titulu zadostiučinění za nemajetkovou újmu. Obvodní soud uložil vedlejší účastnici zaplatit stěžovatelce částku 46 825 Kč se zákonným úrokem z prodlení od 1. 10. 2021 a zamítl žalobu na zaplacení zákonného úroku z prodlení od 1. 6. 2021 do 1. 10. 2021 (výrok I). Výrokem II zamítl žalobu na zaplacení částky ve výši 103 175 Kč s příslušenstvím a uložil vedlejší účastnici zaplatit stěžovatelce náhradu nákladů řízení ve výši 24 808,50 Kč (výrok III).

Městský soud napadeným rozsudkem první a druhý výrok obvodního soudu potvrdil (výroky I a II) a rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů odvolacího řízení (výrok III). V odůvodnění ke svému třetímu výroku uvedl, že o nákladech odvolacího řízení rozhodl podle § 142 odst. 2 a § 224 odst. 1 o. s. ř., protože ani stěžovatelka ani vedlejší účastnice nebyly v odvolacím řízení úspěšné. Více nákladový výrok neodůvodnil. Dovolání stěžovatelky Nejvyšší soud odmítl jako nepřipustné. Stěžejní námitkou v ústavní stížnosti byl nesouhlas stěžovatelky s rozhodnutím městského soudu o nákladech odvolacího řízení; další námitky pak směřovaly proti samotné výši odškodnění či otázce přípustnosti dovolání.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud k rozhodování o náhradě nákladů řízení přistupuje pouze tehdy, pokud napadené rozhodnutí zasahuje do samotného účelu, podstaty a smyslu dotčeného práva. S ohledem na podružnost nákladů řízení k samotnému předmětu řízení není rozhodná sama výše náhrady (hledisko kvantitativní), nýbrž hledisko kvalitativní. Tedy takové, v jehož důsledku daná věc v rámci ochrany ústavnosti svým dopadem přesahuje individuální případ.

Ústavní soud se opakovaně vyjádřil k problematice rozhodování o náhradě nákladů řízení ve sporech o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu dle § 31a zákona o odpovědnosti státu za škodu. V těchto sporech je třeba rozlišovat mezi posuzováním samotné existence nemajetkové újmy způsobené při výkonu veřejné moci (základu nároku) a rozhodováním o konkrétní výši přiměřeného zadostiučinění za existující nemajetkovou újmu. Pokud žalobce ve sporu o přiměřené zadostiučinění za nemajetkovou újmu prokáže základ svého nároku, avšak obecný soud žalobci přizná nižší přiměřené zadostiučinění, než jakého se domáhal, přesto se při rozhodování o náhradě nákladů řízení uplatní § 142 odst. 3 o. s. ř., jenž umožňuje i částečně úspěšnému žalobci přiznat náhradu nákladů řízení v plném rozsahu.

V nynější věci městský soud v odvolacím řízení neřešil otázku základu nároku, nýbrž na základě jeho uznání určil volnou úvahou podle § 136 o. s. ř. konkrétní výši přiměřeného zadostiučinění. Ústavní soud se touto otázkou zabýval v nálezech sp. zn. I. ÚS 1934/23 a sp. zn. IV. ÚS 3194/22, na které odkazovala i stěžovatelka v ústavní stížnosti.

Ústavní soud uzavřel, že v posuzované věci soudy dostatečně prokázaly existenci nemajetkové újmy způsobené stěžovatelce, tedy základ jejího nároku. Obecné soudy však stěžovatelce zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu nepřiznaly. Při rozhodování o náhradě nákladů řízení je však s ohledem na citovanou judikaturu nutné vycházet ze skutečnosti, že stěžovatelka byla plně úspěšná při prokázání základu nároku; neúspěšná byla pouze při určení jeho výše, která ovšem závisela na úvaze soudu. Pokud tedy městský soud rozhodl o náhradě nákladů řízení podle § 142 odst. 2 o. s. ř., aniž by z jeho rozhodnutí bylo patrné, proč se odklonil od konstantní judikatury Ústavního soudu a nepoužil § 142 odst. 3 ve spojení s § 136 o. s. ř., porušil právo stěžovatelky na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny.

V této části byla ústavní stížnost důvodná, a proto Ústavní soud zrušil výrok III rozsudku městského soudu. Ve zbývajících částech pak ústavní stížnost odmítl pro zjevnou neopodstatněnost.

Soudkyní zpravodajkou v dané věci byla Dita Řepková. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 3213/24

5. 2. 2025

Vyhověno

Šámal Pavel

Přiznání nákladů odvolacího řízení při uznání základu nároku nemajetkové újmy

Pokud obecný soud ve sporu o náhradu za újmu na zdraví při odškodnění za bolestné a ztížené společenské uplatnění ve smyslu § 23 odst. 1 zákona o soudní rehabilitaci uzná základ žalobcova nároku, tj. existenci nemajetkové újmy, avšak přiměřené zadostiučinění mu nepřizná v plné žalované výši, má podle judikatury Ústavního soudu při rozhodování o náhradě nákladů řízení přesto postupovat podle § 142 odst. 3 občanského soudního řádu. Ten umožňuje přiznat i částečně úspěšnému žalobci náhradu nákladů řízení v plném rozsahu, neboť rozhodnutí o výši plnění závisí na úvaze soudu.

Toto pravidlo platí přiměřeně i pro rozhodování o nákladech odvolacího řízení, pokud se žalobce odvolal proti výši přiznané náhrady. Nepostupuje-li takto soud, aniž zároveň dostatečně vysvětlí z jakého důvodu, porušuje tím právo stěžovatele, který se jinak domohl odškodnění, na soudní ochranu zaručené v čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a podle okolností věci také jeho právo na ochranu vlastnictví zaručené v čl. 11 odst. 1 Listiny. A to i v případě, jde-li o náklady řízení v bagatelní výši.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatele J. S. zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 5. 2. 2025 (ve znění opravného usnesení ze dne 4. 3. 2025) v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výrok II rozsudku Městského soudu v Praze č. j. 12 Co 199/2024-111 ze dne 27. 8. 2024, a to pro rozpor s čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatel se v řízení před obecnými soudy domáhal po žalované České republice – Ministerstvu spravedlnosti náhrady nemajetkové újmy ve výši 500 000 Kč. Obvodní soud žalobě stěžovatele částečně vyhověl a žalované uložil povinnost zaplatit stěžovateli 135 000 Kč. V části, kterou se stěžovatel domáhal zaplacení 350 000 Kč, žalobu zamítl (výrok II) a dále rozhodl, že žádný z účastníků nemá právo na náhradu nákladů řízení (výrok III).

Na základě stěžovatelova odvolání proti výrokům II a III městský soud napadeným rozsudkem rozhodnutí obvodního soudu v zamítavém výroku II potvrdil a ve výroku III o nákladech řízení jej změnil tak, že žalovaná musí zaplatit stěžovateli náklady řízení ve výši 30 600 Kč (výrok I). Ve výroku II městský soud rozhodl, že stěžovatel je povinen zaplatit žalované náklady odvolacího řízení ve výši 900 Kč. Podstatou ústavní stížnosti je nesouhlas stěžovatele s rozhodnutím městského soudu o nákladech odvolacího řízení.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Pro rozhodnutí o nákladech řízení v nyní posuzované věci je významná judikatura Ústavního soudu k rozhodování obecných soudů o nákladech řízení ve sporech o poskytnutí přiměřeného zadostiučinění za nemajetkovou újmu podle § 31a zákona č. 82/1998 Sb.

Závěry přijaté v této nálezové judikatuře je třeba zohlednit při rozhodování o nákladech řízení i v nyní posuzované věci, ve které stěžovatel před obecnými soudy nárokoval odškodnění za újmu na zdraví – odškodnění za bolestné a ztížení společenského uplatnění podle zákona o soudní rehabilitaci, neboť jde o typově obdobný případ. Pro posouzení předmětné věci jsou významné právní závěry Ústavního soudu týkající se náhrady nákladů odvolacího řízení, tedy nejen řízení před soudem prvního stupně.

Soudy neměly pochybnosti o důvodnosti základu nároku, jelikož existence nemajetkové újmy způsobené stěžovateli byla nesporná a základ stěžovatelova nároku byl prokázán. Na rozdíl od názoru stěžovatele obecné soudy shledaly jako přiměřenou jinou výši odškodnění. Její určení záviselo na úvaze obecných soudů. Proto byl při rozhodování o náhradě nákladů řízení namíste závěr, že stěžovatel byl plně úspěšný při prokázání základu nároku, byť byl jen zčásti úspěšný při určení jeho výše. Z relevantní judikatury Ústavního soudu přitom vyplývá, že prioritou prokázání základu nároku nad určením jeho přiměřené výše se uplatní i při rozhodování o nákladech odvolacího řízení.

Městský soud tedy v nynější věci pochybil, rozhodl-li o náhradě nákladů odvolacího řízení podle § 142 odst. 1 ve spojení s § 224 odst. 1 občanského soudního řádu s odůvodněním, že v odvolacím řízení nebyl stěžovatel úspěšný, a proto má žalovaná (vedlejší účastnice) právo na náhradu nákladů odvolacího řízení.

Na dané řízení je nutno nahlížet jako na jeden celek a úspěšný v něm byl stěžovatel, neboť základ samotného nároku v odvolacím řízení sporný nebyl a bylo mu přiznáno odškodnění, ačkoliv ne ve výši, jakou požadoval. To však není rozhodující, neboť dané rozhodování, na rozdíl od posuzování existence újmy, obecně splňuje podmínky pro použití § 136 o. s. ř. Představuje tedy úvahu soudu ve smyslu tohoto ustanovení, kdy neexistuje žádná exaktní metoda, jak stanovit výši přiměřeného zadostiučinění. Nadto byl v odvolacím řízení úspěšný ohledně náhrady nákladů prvoinstančního řízení.

Ústavní soud uzavřel, že městský soud se neodůvodněně odchýlil od jeho ustálené rozhodovací praxe v typově obdobných případech a nepostupoval podle § 142 odst. 3 o. s. ř., aniž by zároveň náležitě vysvětlil, z jakého důvodu takto postupoval. Tímto postupem zatížil své rozhodnutí libovůlí a porušil právo stěžovatele na soudní ochranu zaručené čl. 36 odst. 1 Listiny. A protože mu odepřel náhradu nákladů odvolacího řízení, porušil také právo stěžovatele na ochranu vlastnictví podle čl. 11 odst. 1 Listiny; a to i za situace, kdy v předmětné věci jde o bagatelní částku ve výši 900 Kč.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Pavel Šámal. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

II. ÚS 58/25

11. 2. 2025

Vyhověno

Příbáh Jiří

Výpočet odměny advokáta v případě nemajetkové újmy na zdraví

Pokud je předmětem řízení náhrada nemajetkové újmy na zdraví, je třeba při určení výše náhrady nákladů řízení zásadně postupovat podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu, nikoli dle tarifní hodnoty věci stanovené v § 9 téhož předpisu. Opačný postup soudu představuje porušení základního práva na soudní ochranu podle čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod a zásah do vlastnického práva podle čl. 11 odst. 1 Listiny.

Návrh a řízení před Ústavním soudem

Na návrh stěžovatelky K. S. zrušil II. senát Ústavního soudu nálezem ze dne 11. 2. 2025 v řízení podle čl. 87 odst. 1 písm. d) Ústavy výroky II a III rozsudku Krajského soudu v Brně č. j. 17 Co 195/2023-140 ze dne 12. 11. 2024, a to pro rozpor s čl. 11 odst. 1 a čl. 36 odst. 1 Listiny.

Narativní část

Stěžovatelka se před obecnými soudy domáhala náhrady nemajetkové újmy na zdraví, která jí vznikla v souvislosti s pádem v dopravním prostředku. Nalézací soud její žalobě vyhověl a vedlejší účastníkům řízení uložil povinnost zaplatit rovným dílem náhradu nákladů řízení ve výši 54 369 Kč (výrok II). Stejně rozhodl o náhradě nákladů státu ve výši 5 826 Kč (výrok III). Krajský soud napadeným rozsudkem změnil meritorní výrok rozhodnutí městského soudu jen ohledně příslušenství nároku, jinak jej potvrdil. Krajský soud dále změnil nákladový výrok II rozhodnutí nalézacího soudu tak, že vedlejší účastnice řízení musí společně a nerozdílně nahradit stěžovatelce náklady (nalézacího) řízení v částce 40 477 Kč (výrok II.) a současně rozhodl o povinnosti vedlejších účastnic řízení nahradit stěžovatelce společně a nerozdílně náklady odvolacího řízení v částce 8 325 Kč (výrok III.). Dále rozhodl o náhradě nákladů řízení státu a vrácení zaplaceného soudního poplatku.

Stěžovatelka v ústavní stížnosti nesouhlasila s nákladovými výroky II a III napadeného rozsudku, když krajský soud při stanovení výše náhrady nákladů řízení vycházel z ustanovení § 9 odst. 4 písm. a), a nikoliv z § 8 advokátního tarifu. Tím se podle stěžovatelky odchýlil od nálezové judikatury Ústavního soudu (zejména nálezu sp. zn. I. ÚS 3362/22), aniž by svůj postup vysvětlil.

Odůvodnění nálezu Ústavního soudu

Ústavní soud se již opakovaně vyjádřil k otázce správného postupu při výpočtu nákladů řízení ve sporech týkajících se nemajetkové újmy na zdraví. Pokud lze hodnotu sporu jednoznačně vyjádřit v penězích, je nutné při stanovení nákladů postupovat podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu,

nikoli užívat paušální náhradní tarifní hodnotu dle § 9 téhož předpisu, což vyplývá mj. ze systematiky advokátního tarifu i dikce jednotlivých ustanovení.

Při určování výše náhrady za újmu na zdraví hraje klíčovou roli znalecký posudek, který zohledňuje medicínské aspekty konkrétního případu. Prostor pro uvážení soudu při určení výše náhrady v konkrétním případě je užší než v jiných sporech o ochranu osobnosti, jelikož je významně determinován posouzením skutečností, k nimž je třeba odborných znalostí, které se promítají právě ve znaleckém posudku. Je-li předmětem řízení náhrada nemajetkové újmy na zdraví, je proto při určení výše náhrady nákladů řízení třeba postupovat podle § 8 odst. 1 advokátního tarifu, a nikoliv z náhradní tarifní hodnoty podle § 9 odst. 4 písm. a) téhož předpisu jako u jiných náhrad nemajetkové újmy na osobnostních právech.

Ústavní soud připomněl, že jeho rozhodnutí jsou podle čl. 89 odst. 2 Ústavy závazná. Obecné soudy tudíž musejí respektovat interpretační vodítka vyplývající z jeho nálezů při řešení typově shodných případů. Od nich se mohou odchýlit pouze ve výjimečných a pečlivě odůvodněných případech. Postup zvolený krajským soudem se však zjevně příčí relevantní nálezové judikatuře, aniž by k tomu měl ospravedlnitelný důvod. Napadenou část rozhodnutí proto zrušil.

Soudcem zpravodajem v dané věci byl Jiří Příbáh. Žádný soudce neuplatnil odlišné stanovisko.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Soudní dvůr Evropské unie

Platy soudců: za jakých podmínek mohou státy měnit výši platů soudců

Rozsudek Soudního dvora ve spojených věcech C-146/23 | Sąd Rejonowy w Białymstoku a C-374/23 | Adoreiké ze dne 25. února 2025

[Text rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Okolnosti případu

V Polsku se platy soudců stanovují automaticky na základě zákonem stanoveného koeficientu, kterým se násobí výše průměrné mzdy podle údajů Ústředního statistického úřadu. Tři postupně vydané zvláštní zákony však tento způsob změnil a výši platu soudců pro roky 2020, 2021 a 2022 snížily s odvoláním na změny v hospodářské situaci související s pandemií covidu-19 a invazí Ruské federace na Ukrajinu. Jeden ze soudců žaloval stát na náhradu škody za ušlý zisk, který odpovídal rozdílu mezi částkou stanovenou zvláštními zákony a částkou, která by odpovídala výši platu podle původního výpočtu. Okresní soud v Bělostoku, který tuto žalobu projednával, položil Soudnímu dvoru otázku, zda má požadavky článku 2 a čl. 19 odst. 1 SEU stanovující právo na nezávislou soudní moc vykládat tak, že brání vnitrostátní právní úpravě odchýlit se od mechanismu určování platů soudců, byť na základě objektivních kritérií a v zájmu omezení rozpočtových výdajů.

V Litvě je plat soudců navázán koeficientem na platy jiných státních zaměstnanců, kdy základ této částky každoročně stanovuje parlament na návrh vlády. Podle argumentace dvou soudkyň, které žalovaly stát na náhradu škody, se tato částka fakticky snižuje a aktuálně je nižší než v roce 2008. Žalobkyně navíc poukazují na závislost systému na politické moci a nepoměr mezi státem stanovenou odměnou pro advokáty a soudce. Krajský soud ve Vilniusu, který tuto žalobu projednával, položil Soudnímu dvoru otázku, zda musí být hodnoty zakotvené v článku 2 a čl. 19 odst. 1 SEU vykládány tak, že zákonodárná a výkonná moc členských států přiznává neomezenou a výlučnou diskreční pravomoc stanovit prostřednictvím vnitrostátních právních předpisů plat soudců ve výši, která závisí výlučně na vůli zákonodárné a výkonné moci.

Dotčená ustanovení

Smlouva o Evropské unii

Článek 2

Unie je založena na hodnotách úcty k lidské důstojnosti, svobody, demokracie, rovnosti, právního státu a dodržování lidských práv, včetně práv příslušníků menšin. Tyto hodnoty jsou společné členským státům ve společnosti vyznačující se pluralismem, nepřipustností diskriminace, tolerancí, spravedlností, solidaritou a rovností žen a mužů.

A zároveň, zda čl. 19 odst. 1 SEU umožňuje členským státům zavést pravidla, podle nichž je plat soudců stanoven na nižší úrovni, než jsou odměny stanovené státem pro příslušníky jiných právnických profesí.

Odůvodnění rozhodnutí

Článek 2 ani čl. 19 odst. 1 SEU podle Soudního dvora neukládají členským státům přesný postup pro určení platů soudců. Musí však být vždy stanoven zákonem a musí se jednat o způsob transparentní, objektivní a předvídatelný. Výsledná výše platu soudce pak musí odpovídat významu jeho funkce a zaručovat ekonomickou nezávislost soudců tak, aby nepodléhali vnějším tlakům a riziku korupce. Tato výše zároveň může být přizpůsobena ekonomickému stavu daného členského státu a odrážet reálnou výši průměrné mzdy v tomto členském státě. Takto stanovený systém musí být účinně přezkoumatelný soudem. Nezávislost soudců zároveň nebrání tomu, aby členský stát určil vyšší odměnu pro jiné právní odborníky, jako jsou např. advokáti.

Zákonodárná a výkonná moc se od zavedení systému může odchýlit, ať už rozhodnutím zvýšit plat o menší částku, než je stanoveno obecným zákonem, či ho zmrazit nebo snížit jeho výši. Taková změna však nesmí být přijata svévolně a musí být stanovena zákonem. Musí sledovat cíl obecného zájmu, jako je např. snižování schodku státního rozpočtu, a to způsobem, který nezasahuje výlučně soudce, ale také jiné státní zaměstnance. Takové opatření musí být nezbytné a striktně přiměřené k dosažení tohoto cíle. Dále se musí jednat o opatření výjimečné a dočasné, přičemž výsledná výše platu musí stále odpovídat významu funkce soudce. Opatření musí být rovněž přezkoumatelné soudem daného členského státu.

Článek 19 odst. 1

Soudní dvůr Evropské unie se skládá ze Soudního dvora, Tribunálu a specializovaných soudů. Zajišťuje dodržování práva při výkladu a provádění Smluv.

Členské státy stanoví prostředky nezbytné k zajištění účinné právní ochrany v oblastech pokrytých právem Unie.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Ústavní rada Francie

„Pantouflage“ – přechod vysoce postavených úředníků mezi soukromým a veřejným sektorem

Rozhodnutí č. 2024-1120 QPC ze dne 24. ledna 2025

[Text rozhodnutí](#)

Ústavní rada rozhodla, že článek L. 124-20 odst. 3 obecného zákoníku o státní službě je v rozporu s ústavou. Tento článek se týká *pantouflage*, tedy přechodu vysoce postavených úředníků ze soukromého sektoru do státní správy. Ústavní rada zkoumala, zda je přiměřené automaticky zakázat návrat vysokého úředníka do státní správy na tři roky, pokud porušil pravidla přechodu mezi soukromým a veřejným sektorem. Příklad se týkal bývalého poradce Marlène Schiappa, kterému Vysoký úřad pro transparentnost veřejného života (*Haute Autorité pour la transparence de la vie publique*) v roce 2024 znemožnil návrat do ministerského kabinetu.

Okolnosti případu

Dne 25. října 2024 se Státní rada obrátila na Ústavní radu s žádostí o přezkum ústavnosti třetího odstavce článku L. 124-20 obecného zákoníku o státní službě. Tento odstavec stanoví, že pokud dotyčný úředník nerespektuje stanovisko Vysokého úřadu pro transparentnost veřejného života, nesmí být po dobu tří let přijat zpět do státní služby. Ustanovení platí i v případě, že stanovisko úřadu nebylo postoupeno nadřízenému orgánu. Stěžovatelka tato pravidla napadla. Tvrdila, že tříletý zákaz návratu je automatický a nepřiměřený. Namítala, že takové pravidlo porušuje zásadu předvídatelnosti represivního práva, která je chráněna článkem 8 Deklarace práv člověka a občana z roku 1789. Odporuje také zásadě nezbytnosti, proporcionality a individualizace trestů, protože veřejné orgány nemohou posoudit individuální okolnosti každého případu.

Odůvodnění rozhodnutí

Ústavní rada vycházela především z článku 8 Deklarace práv člověka a občana z roku 1789, který stanoví,

že zákon smí ukládat pouze nezbytné a zjevně nutné tresty. Zásady stanovené v tomto článku se vztahují nejen na tresty ukládané trestními soudy, ale také na jakoukoli sankci, která má povahu trestu.

Podle zásady individualizace trestů musí orgán veřejné správy vždy posoudit konkrétní okolnosti každého případu, než uloží správní trest. Každé rozhodnutí pak podléhá soudnímu přezkumu. Vysoký úřad pro transparentnost veřejného života vydává stanoviska k návrhům na podnikání, změnu zaměstnání nebo návrat do státní správy. Napadené ustanovení článku L. 124-20 uvádí, že porušení podmínek stanovených tímto úřadem vede k automatickému tříletému zákazu zaměstnání ve státní správě. Totéž platí v případě, že stanovisko nebylo předem postoupeno nadřízenému orgánu. Zákaz stanovený napadeným ustanovením představuje sankci, která má povahu trestu. Tato sankce se uplatňuje automaticky, aniž by ji orgán veřejné správy explicitně vyslovil s přihlédnutím ke konkrétním okolnostem každého případu. Napadené ustanovení proto porušuje zásadu individualizace trestů. V důsledku toho, aniž by bylo nutné zkoumat další námítky, Ústavní rada prohlásila napadené ustanovení za protiústavní.

Ústavní rada rozhodla, že okamžité zrušení protiústavního ustanovení by mělo nepřiměřené důsledky, protože by Vysoký úřad pro transparentnost veřejného života nemohl sankcionovat porušení pravidel o střetu zájmů. Proto stanovila odklad jejich zrušení do 31. ledna 2026, přičemž do té doby může orgán veřejné správy upustit od sankcí nebo upravit jejich trvání podle konkrétních okolností jednotlivých případů.

Dotčená ustanovení

[Deklarace práv člověka a občana z roku 1789](#)

Článek 8

Zákon má stanovit pouze tresty, které jsou nezbytné a zřejmě nutné; každý může být potrestán pouze na základě zákona, schváleného a vyhlášeného před spáchaným činem a zákoně prováděného.

[Článek L. 124-20 obecného zákoníku o státní službě](#)

Pokud není respektováno stanovisko o slučitelnosti s výhradami nebo neslučitelnosti vydané podle článku L. 124-14 odst. 2 nebo 3:

1. může být proti státnímu zaměstnanci zahájeno disciplinární řízení;

2. státním zaměstnancům ve výslužbě mohou být po dobu tří let od ukončení jejich služby prováděny srážky z důchodu, a to až do výše 20 % vypláceného důchodu;

3. orgán veřejné správy nesmí přijmout dotyčného smluvního zaměstnance do pracovního poměru po dobu tří let ode dne oznámení stanoviska vydaného Vysokým úřadem pro transparentnost veřejného života;

4. smlouva zaměstnance je ukončena ke dni oznámení stanoviska vydaného Vysokým úřadem pro transparentnost veřejného života, a to bez výpovědní doby a bez náhrady.

Ustanovení odstavců 1 až 4 se použijí i v případě, že není předem postoupeno nadřízenému orgánu.

ROZHODNUTÍ ZAHRANIČNÍCH SOUDŮ

Ústavní soud Litvy

Ústavnost právní úpravy ochrany nezletilých před škodlivými účinky veřejných informací

Rozhodnutí č. KT101-N15/2024 ze dne 18. prosince 2024

[Shrnutí rozhodnutí](#) / [Tisková zpráva](#)

Pozn.: Webová stránka vyžaduje ověření CAPTCHA; v případě problémů otevřete ručně ve webovém prohlížeči.

Ústavní soud Litvy shledal, že právní úprava ochrany nezletilých před škodlivými účinky veřejných informací, které vyjadřují pohrdání rodinnými hodnotami nebo nabádají k jinému pojetí uzavírání manželství a vytváření rodiny, než které je zakotveno v litevské [ústavě](#) a [občanském zákoníku](#), je v rozporu s litevskou ústavou.

Okolnosti případu

Vláda v postavení stěžovatele napadla ustanovení § 4 odst. 2, bodu 16 [zákona o ochraně nezletilých před škodlivými účinky veřejných informací](#). Napadené ustanovení kvalifikovalo jako škodlivé pro nezletilé ty veřejné informace, které „vyjadřují pohrdání rodinnými hodnotami“ nebo „nabádají k jinému pojetí uzavírání manželství a vytváření rodiny“, než jaké odpovídá litevské ústavě a občanskému zákoníku. Vláda tomuto ustanovení vytýkala nedostatečnou přesnost, která může mít za následky jeho rozdílný a libovolný výklad, jakož i diskriminační aplikaci. Napadené ustanovení dle vlády porušuje ústavní koncept rodiny a diskriminuje proti rodinám jiným než založeným manželstvím.

Odůvodnění rozhodnutí

Ústavní soud potvrdil, že stát má povinnost chránit zájmy nezletilých jako zvláště zranitelné skupiny osob a může za tím účelem stanovit určitá omezení šíření informací. Taková omezení však musejí odpovídat požadavkům ústavnosti – být nezbytná v demokratické společnosti a naplňovat mimo jiné ústavní imperativ nejlepšího zájmu dítěte.

Zdůraznil, že ústavní pojetí rodiny není totožné s pojetím manželství. Rodina, na rozdíl od manželství, může být podle litevské ústavy založena na trvalých mezilidských

vztazích bez ohledu na pohlaví nebo formální právní status. Proto pokud jsou stanovena omezení šíření informací ve vztahu k nezletilým dětem, nelze jimi vytvářet předpoklady pro popření nebo nerespektování jiných hodnot obsažených v litevské ústavě. Jinými slovy nelze stanovit takovou právní úpravu, která by znamenala, že informace o jakýchkoli rodinných modelech a vztazích mezi osobami jsou samy o sobě pro nezletilé děti nevhodné. Taková ustanovení brání rozvoji nezletilých dětí jako zralých a všestranných osobností a jsou neslučitelná s ústavní povinností státu zajistit harmonický a všestranný rozvoj dítěte, založený na respektování lidských práv a důstojnosti, jakož i na hodnotách rovnosti, plurality a tolerance, které jsou vlastní demokratické společnosti. Zákonodárce tímto ustanovením vytvořil předpoklady pro nepřiměřené omezení svobody projevu a svobody nezletilých k přístupu k informacím.

Ústavní soud dále konstatoval, že zákonodárce nevymezil dostatečně přesně, které konkrétní informace mají být považovány za škodlivé. Nebylo jasné, co znamená „pohrdání rodinnými hodnotami“ ani co konkrétně představuje „jiné pojetí manželství a rodiny“ oproti litevské ústavě a občanskému zákoníku. Navíc nebylo zřejmé, zda pojem manželství a pojem rodiny mají stejný obsah, nebo se liší. Napadené ustanovení proto nerespektuje požadavek vyplývající z ústavního principu právního státu, že právní úprava obsažená v právních předpisech musí být jasná, srozumitelná a bezrozporná, tím spíše ve vztahu k nezletilým.

Ústavní soud proto na základě uvedeného shledal rozpor napadeného ustanovení s čl. 25 odst. 1, 2 a 3, čl. 38 odst. 1 a 2 litevské ústavy a ústavním principem právního státu.

Dotčená ustanovení

[Ústava Litvy](#)

Článek 25

(1) Člověk má právo mít vlastní přesvědčení a svobodně je vyjadřovat.

(2) Člověku nesmí být bráněno ve vyhledávání, přijímání a předávání informací a myšlenek.

(3) Svoboda vyjadřovat své přesvědčení, přijímat a rozšiřovat informace nesmí být omezena jinak než zákonem, je-li to nezbytné pro ochranu zdraví, cti a důstojnosti, soukromého života a mravnosti člověka nebo pro ochranu ústavního pořádku.

Článek 38

(1) Rodina je základem společnosti a státu.

(2) Rodina, mateřství, otcovství a dětství jsou pod ochranou a péčí státu.

(3) Manželství se uzavírá na základě svobodného vzájemného souhlasu muže a ženy.

[Zákon o ochraně nezletilých před škodlivými účinky veřejných informací](#)

§ 4

(2) K informacím, které mají škodlivý vliv na nezletilé, se řadí následující veřejné informace

Bod 16: které vyjadřují pohrdání rodinnými hodnotami, podporují jiné pojetí vstupu do manželství a založení rodiny, než stanoví ústava Litevské republiky a občanský zákoník Litevské republiky.

Neue Juristische Wochenschrift

7/2025, 6. Februar 2025

Hahn, Jakob

Die einstweilige Verfügung zwischen Waffengleichheit und wirkungsvollem Rechtsschutz (str. 399-404)

Předběžné opatření mezi rovností zbraní a účinnou právní ochranou

(Spolkový ústavní soud, německé ústavní právo; právní ochrana; procesní pravidla; procesní záruky; předběžné opatření; organizační modely; odpůrčí právo; ústní jednání; sjednocování judikatury)

BVerfG 04.11.24 – 1 BvR 1177/22

Unzulässige Verfassungsbeschwerde gegen Tabaksteuer für E-Zigaretten (str. 431-434)

Spolkový ústavní soud – usnesení sp. zn. 1 BvR 1177/22 ze dne 4. 11. 2024

Nepřípustná ústavní stížnost proti dani z tabáku pro e-cigarety

(ústavní stížnost; Spolkový ústavní soud; německé ústavní právo; daně; daňová politika; spotřební daně; vymáhání práva; tabákové výrobky; judikatura ústavních soudů)

8/2025, 13. Februar 2025

VGH München 05.11.24 – 7 ZB 24.632

Besitz eines Smartphones während einer Prüfung (str. 523-525)

Bavorský Správní soudní dvůr – usnesení sp. zn. 7 ZB 24.632 ze dne 5. 11. 2024

Používání chytrého telefonu během zkoušky

(podvod; podvodné jednání; právníký profese; profesní pochybení; právnické vzdělání; vzdělávání; úmysl; rovnost šancí; německé soudnictví; judikatura)

9/2025, 20. Februar 2025

BVerfG 18.11.24 – 1 BvR 2297/24

Trennung eines Kindes von den Eltern – Begründungsanforderungen (str. 574-576)

Usnesení Spolkového ústavního soudu sp. zn. 1 BvR 2297/24 ze dne 18. 11. 2024

Odnětí dítěte od rodičů – požadavky na odůvodnění

(Spolkový ústavní soud; Německo; dítě; rodiče a děti; rodina; odůvodnění; odnětí dítěte; péče o dítě; ústavní právo; nejlepší zájem dítěte; základní zákon)

NJW Spezial

4/2025, 20. Februar 2025

Jäger, C.

Suizidhilfe im Strafvollzug – eine neue Dimension (str. 120-121)

Nápomoc k sebevraždě ve výkonu trestu – nová dimenze

(výkon trestu; odsouzení; sebevražda; osobnostní právo; německé trestní právo; německé ústavní právo; lidská důstojnost)

ZAHRANIČNÍ PERIODIKA

Juristen Zeitung

1/2, 17. Januar 2025

Jestaedt, Matthias

Eitelbach, Josefine Marie

Der Europäische Gerichtshof für Menschenrechte – E pluribus unum (str. 2-11)

Evropský soud pro lidská práva – „Z mnoha jediný“

(Evropský soud pro lidská práva; lidská práva; ochrana lidských práv; rozhodnutí ESLP; Úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod; publikace; judikatura ESLP; informace; umělá inteligence)

Sauer, Heiko

Selbstorganisation des Bundesverfassungsgerichts (str. 12-21)

Sebeorganizace Spolkového ústavního soudu

(Spolkový ústavní soud; Německo; změny ústavy; ústavní právo; ústavní orgány; organizace soudu; zákonodárce; základní zákon; autonomie; organizační řád)

Bulletin analytického odboru Ústavního soudu

03/2025

Připravili (v abecedním pořadí):

Petra Fousková, Tereza Franková, Petra Havlíková, Robert Jakubíček, Jan Martínek, Lucie Matoušová, Tereza Ordeltová, Viktória A. Sutórisová, Šimon Svoboda, Jan Zahradníček

Editace: Monika Hanych, Tereza Franková

Grafika: Jan Zahradníček

Fotografie exteriéru Ústavního soudu na titulní a poslední straně: © Jiřina Rittichová